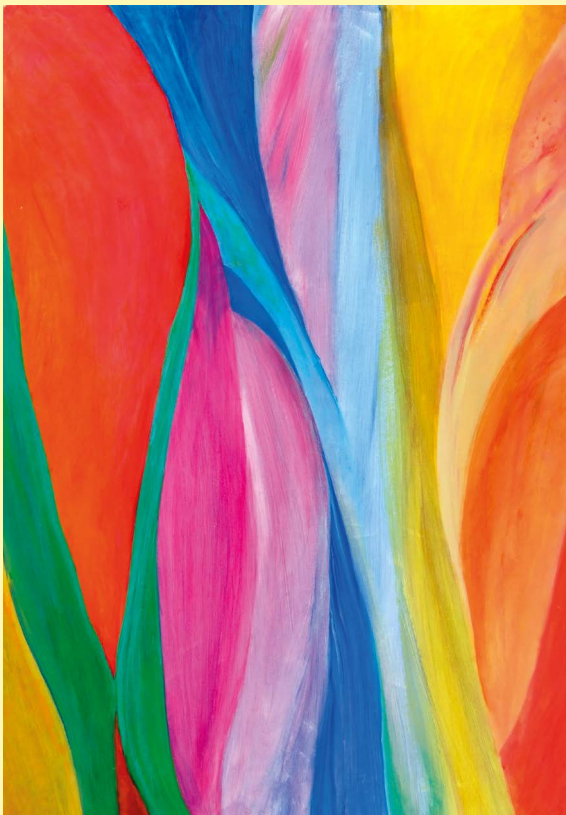

THEOSOFIA

In dit nummer:

- *Tot wijsheid komen en het proces van ouder worden,*
Tim Boyd
- *Van definities naar inzicht,*
Marja Artamaa
- *Twijfels, misleiding en overtuiging op het spirituele pad,*
William Wilson Quinn
- *Sikhisme,*
Saskia Campert
- *Leven in Waarheid,*
Ali Ritsema
- *Interview - Rob van Vloten*

Vrijheid van denken

The Theosophical Society (Adyar) heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van, zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven.

Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden.

Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar worden gemaakt of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meninge n of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van The Theosophical Society (Adyar) ernstig om deze fundamentele principes van de vereniging te verdedigen, te handhaven en ernaar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

THEOSOFIA

Jaargang 119 • nr. 1 - maart 2018
Driemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland

Redactie
Els Rijnaker (hoofred.)

Theosofische Vereniging
in Nederland
Tolstraat 154
1074 VM Amsterdam

Abonnementen
Nederland en België
voor 2018 - € 25,-

Daarbuiten worden
extra verzendkosten in
rekening gebracht.
Administratiekosten
bij herinnering € 5,-.
Losse nummers € 7,-
excl. verzendkosten.

Schilderij voorpagina
"Voorjaarsbloemen" door
Magdalena de Coninck
www.deconinck.exto.nl

Opmaak Theo Mondij

© 2018
Secretariaat redactie:
T.V.N.
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk,
fotokopie, of op enig andere
wijze, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Inhoud

<i>Tot wijsheid komen en het proces van ouder worden,</i> Tim Boyd	5
<i>Van definities naar inzicht,</i> Marja Artamaa	10
<i>Twijfels, misleiding en overtuiging op het spirituele pad,</i> William Wilson Quinn	14
Activiteitenagenda	21
<i>Sikhisme,</i> Saskia Campert	25
<i>Leven in Waarheid,</i> Ali Ritsema	31
<i>Interview - Rob van Vloten,</i> Arend Heijbroek	38
Bestuurstafel	40
Adressen Theosofische Vereniging	42

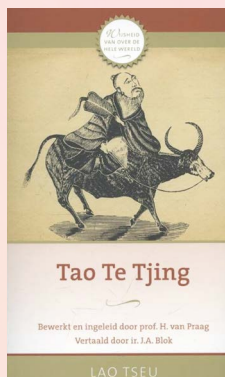
De Theosofische Vereniging in Nederland is niet
verantwoordelijk voor enigerlei mening in dit tijdschrift
tot uiting gebracht, tenzij vervat in een officieel document.

Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154 - 1074 VM Amsterdam - Telefoon: 020 676 5672

E-mail: books@theosofie.nl - Website: www.theosofie.nl

Open: woensdag t/m zaterdag van 13:00 - 17:00 uur

Lao Tseu

Tao Te Tjing

Bewerkt en ingeleid door prof. H. van Praag -vert. door J.A. Blok
Ankh Hermes – 159 pagina's, gebonden
ISBN 9789020209952 – Prijs € 15,00

Het boek *Tao Te Tjing* is een van de belangrijkste geschriften van het taoïsme. Centraal staan 'het volgen van Tao' en 'wu wei', het niet ingrijpen, het loslaten, dat wil zeggen, je niet verzetten tegen de loop der dingen, maar daar spontaan in meegaan.

De *Tao Te Tjing* is een wijsheidsboek dat door zijn diepgang en oorspronkelijkheid wordt gerekend tot de hoogtepunten van de wereldliteratuur. Het werk wordt toegeschreven aan Lao Tse. Deze vertaling van de theosoof J.A. Blok wordt nog steeds beschouwd als de beste Nederlandse vertaling.

Marcus Aurelius Overpeinzingen

Ankh Hermes – 200 pagina's, gebonden
ISBN 9789020208726 – Prijs € 17,50

H.P. Blavatsky wijst in haar werken herhaaldelijk op het belang van de Stoa, een filosofische richting die omstreeks 300 v. Chr. in het oude Griekenland opkwam en ook door de latere Romeinen werd omarmd. In het Nederlands kennen we nog steeds het woord *stoïcijn*, maar we staan er zelden bij stil waar het vandaan komt. In deze tijd met zijn aandacht voor *mindfulness* kan een hernieuwde kennismaking met het Stoïcijnse gedachtegoed ons bij onze spirituele ontwikkeling helpen. Marcus Aurelius, Romeins keizer van 161 tot 180, wordt beschouwd als de laatste grote vertegenwoordiger van de Stoa.

Bhagavad Gita

Vertaling C. Keus
Ankh Hermes – 160 pagina's
ISBN 9789020207477 – € 17,50

In prachtige taal, als een dialoog tussen Arjuna en Krishna, geeft de Bhagavad Gita inzicht in het begrip dharma en in de verschillende paden die naar verlichting kunnen voeren: jnana yoga (de weg van kennis), bhakti yoga (de weg van toewijding, overgave), karma yoga (de weg van handelen en niet-handelen) en raja yoga (de koninklijke weg, de synthese van deze drie). Men herkent er ook de Samkhya filosofie in. De huidige premier van India, Narendra Modi, schonk dit boek in 2014 bij zijn bezoek aan de VS aan Barack Obama. Deze uitstekende vertaling uit het Sanskriet van C. Keus, theosofe, is zeer geliefd en wordt nog steeds herdrukt.

Tot wijsheid komen en het proces van ouder worden **Tim Boyd**

Tim Boyd is International President van The Theosophical Society (Adyar).

Dit artikel verscheen in *The Theosophist* met als titel *Coming to Wisdom and the Process of Aging*.

Laten we eens kijken naar iets waar we allemaal wel *enig* belang bij hebben: het proces van het ouder worden dat inherent is aan de natuur. Alles heeft een duidelijk begin als het in deze wereld verschijnt, er is een proces waar het doorheen gaat, en dan lijkt het uit deze wereld te verdwijnen. Het is één van de grote mysteries die de mensheid onder ogen krijgt als men nadenkt over onze plaats in het universum. Het is tevens één van de onderwerpen waar grote geesten door de geschiedenis heen hun aandacht aan gegeven hebben. Het proces van ouder worden staat centraal bij het begrijpen van het diepere onderwerp van wijsheid.

Wij zijn allemaal betrokken bij dat proces. Er zijn veel populaire uitspraken waarin jeugd en ouderdom met elkaar vergeleken worden, maar één van de onderscheidende eigenschappen tussen de persoon die jonger is en de persoon die ouder wordt geacht is de factor van ervaring. Actief zijn kenmerkt de jeugd, maar ervaring komt met de jaren; dat lijkt het onderscheid te bepalen.

Er is een humoristische uitspraak: *Juist oordeel komt voort uit ervaring, maar ervaring komt voort uit een verkeerd oordeel*. Het is een levensfeit dat het bij een jeugdige hoort om niet goed geïnformeerd te zijn over hoe het in de wereld omgaat. Het ervaringsniveau wordt dus over het algemeen vooral beschouwd als dat wat het verschil uitmaakt tussen het jeugdige denken en het gerijpte denkvermogen. Als we dit nader onderzoeken, dan realiseren we ons dat de ervaringen die we in de loop van het leven opdoen meestal van een bepaalde soort zijn. Er zijn sensaties die ons lichaam betreffen en die gedurende het leven keer op keer herhaald worden. We 'doen ervaring op' in de wereld van lichamelijke gevoelens. We hebben in de loop van een leven ook allerlei emotionele ontmoetingen, en onze emotionele natuur doet zo ervaring op in de gevoelswereld. Dan is er vervolgens de constante stroom en cirkelgang van gedachten in ons denken.

Onze interactie met deze wereld van zintuiglijke ervaringen, emoties en gedachten bouwt het lichaam van ervaring op, en dat duiden we dan als 'kennis' aan. In het

gewone spraakgebruik is een persoon ‘die goed geïnformeerd is en veel kennis heeft’ ervaren in deze drie werelden van de persoonlijkheid. Dit niveau van ervaring heeft grote waarde. In *Aan de voeten van de Meester* worden vier kwalificaties aangeduid, en de eerste daarvan is onderscheidingsvermogen. Het lichaam van ervaring en kennis dat met de jaren groeit is de basis van onze herkenning van datgene wat goed, beter, en best is. De onderscheidende vermogens van het denken berusten op dit lichaam van kennis.

Als we praten over wijsheid (en ‘theosofie’ is eeuwige wijsheid), is dat dan hetzelfde als kennis in het algemeen? Dat is een vraag die we ons keer op keer zouden kunnen stellen: wat is ware kennis, en wat is wijsheid? De tradities die ons denken over deze onderwerpen hebben willen verlichten, beschrijven wijsheid op heel verschillende manieren. Een betrouwbare en deugdelijke leraar die ervaring heeft met de sferen van wijsheid zal altijd het voorbehoud maken dat er alleen een verscheidenheid aan woorden en termen gegeven kan worden. In alle tijden werd gepoogd om datgene wat voorbij zintuiglijke ervaring, voorbij emotie, voorbij gedachten, en daarom voorbij woorden is, te kleden in symbolen, zodat we in ieder geval iets van de omtrek van deze diepe maar onzichtbare wijsheid gewaar kunnen worden.

Men gebruikte vele woorden om wijsheid te beschrijven. In eigentijds Nederlands zouden we wijsheid kunnen omschrijven als ‘de waarneming van de werkelijkheid’, een werkelijkheid die zich uitstrekt boven onze vijf zintuigen en die de aard van de ziel omvat. In onze traditionele theosofische literatuur denken wij in termen van *buddhi*. Het voertuig dat in staat is om *buddhi* te ervaren benoemen we dan als *buddhi-manas*, het verlichte denkvermogen of wijsheidsdenken.

In *De Stem van de Stilte* en in het boeddhisme bestaat het concept van de perfecties of *paramita's* (de deugden). Boeddhistische leringen kennen zes of tien *paramita's*. In *De Stem van de Stilte* noemt H.P. Blavatsky (HPB) er zeven. De laatste die

genoemd wordt is de perfectie of vervolmaking van wijsheid, *prajna*. In de pogingen om over te brengen wat *prajna* betekent, wordt er op verschillende manieren naar verwezen. In het Tibetaanse boeddhisme bestaat een lange mantra of sutra die wordt aanbevolen om te reciteren en over te mediteren: de *Prajna-paramita Sutra*, of *Sutra van de volmaakte wijsheid*. Deze sutra vermeldt een beschrijving die werd gegeven door Avalokiteshvara. Hij had het wijsheidsdenken ervaren toen hij het probeerde uit te leggen aan Sariputra, een discipel van Boeddha.

Avalokiteshvara doet een poging om de wijsheid in zijn mantra te beschrijven, en dat is zowel fascinerend als krachtig in het vermogen om verwezenlijkt te worden. De manier waarop wijsheid wordt beschreven is geheel in termen van ontkenning,

wat wil zeggen dat alleen beschreven wordt wat het *niet* is. Het algemene beeld van de *Prajna-paramita Sutra* is dat wijsheid niet gedefinieerd of benoemd kan worden; het kan alleen aangeduid worden door het te ontdoen van alles wat het niet is. In de sutra wordt op een meesterlijke manier alles weggelaten wat een waar begrip van wijsheid in ons zou kunnen verhullen.

Sprekend tegen Sariputra zegt Avalokiteshvara: *Dit is het oorspronkelijke karakter van alles. Het wordt niet geboren en niet vernietigd; het kan niet worden besmet, het is niet puur; het neemt niet toe en het neemt niet af .... In wijsheid is geen oog, geen oor, geen neus, geen lichaam, geen denken, geen onwetendheid, en ook geen einde van onwetendheid.* Als dit ons denken niet onder spanning zet, wat dan wel? Alles wat onze normale waarneming kan vastpakken is geen wijsheid. Dit is één manier om te trachten de aard en de waarde van wijsheid over te brengen, en om wijsheid te doen ervaren. Het is de *via negativa*, het pad dat tot wijsheid voert door ontkenning.

Er zijn ook andere manieren om wijsheid te beschrijven. Socrates werd beschouwd als de wijste mens van zijn tijd. Ofschoon hij zeer veel kennis bezat, en om die reden veel geraadpleegd werd, werd hij toch vooral als wijze erkend door zijn steevaste antwoord: *Ik weet één ding, en dat is dat ik niets weet.* Zijn waarneming dat wijsheid bestaat uit *niets* of *geen ding* (no-thing) maakte hem tot een wijs mens.

Er is een (apocrief) Bijbelboek, *Het boek der wijsheid* of *De wijsheid van Salomo*. In dat boek beschrijft koning Salomo zijn opvatting over wijsheid, en hoe hij daartoe kwam. Het is een esoterische uiteenzetting die vaak over het hoofd wordt gezien, en geeft een heel andere beschrijving dan de benadering middels de *via negativa* van de *Prajna-paramita Sutra*. De uitleg in *Het boek der wijsheid* wordt gegeven in positieve, bevestigende termen, en personifieert wijsheid als zijnde vrouwelijk, dus als 'zij' of 'haar'. Eén van de redenen waarom Salomo werd beschouwd als één van de wijste mensen was het volgende. Toen hij koning werd van zijn volk mocht hij van God een wens doen, welke dan ook, en die zou vervuld worden. Een gewone koning zou gewenst hebben dat hij zijn koninkrijk kon uitbreiden, of rijker zou worden dan wie ook op aarde. Salomo wenste echter het volgende: *Geef mij wijsheid en begrip.* Hij zag namelijk in dat alle andere deugden uit deze twee voortvloeiden.

In *Het boek der wijsheid* beschrijft Salomo wijsheid in prachtige poëtische woorden. Hij zei dat we haar kunnen zoeken zoals mensen zilver en goud zoeken en speuren als naar een verborgen schat. Hij zei dat wijsheid *meer beweegt dan beweging zelf* en dat ze *overal doorheen kan gaan door haar puurheid*. Hij voegde daaraan toe dat wijsheid, omdat zij Een is, alles kan verrichten en *rustend in zichzelf alle dingen nieuw maakt*. Dat is poëzie, maar ook schoonheid, waarheid en macht. In Eenheid is ze overal aanwezig, of zoals hij het uitdrukte: *Ze gaat op machtige wijze van het ene eind van het heelal naar het andere eind, en ordent daarbij alle dingen*

op *lieflijke wijze*. Dit is wijsheid vanuit het perspectief van Salomo, een presentatie middels de *via positiva*. Let wel: noch de *via negativa*, noch de *via positiva* is de enig correcte. Beide zijn gedeeltelijk, maar beide zijn pogingen om ons te wijzen in de richting van wat wordt beschreven als de verborgen schat binnenin onszelf. Als we naar verre landen zouden moeten reizen om deze schatten te vinden dan zouden deze leringen zinloos zijn.

Er zijn talloze gezegden en spreekwoorden die op de een of andere manier uitdrukken *dat wijsheid met de jaren komt*. Er is een heel populaire uitdrukking die we zelf wel hadden kunnen bedenken: *Jeugd staat voor activiteit, ouderdom voor wijsheid*, maar is deze uitdrukking waar? Zou het proces van ouder worden werkelijk wijsheid kunnen toevoegen? Ik betwijfel het! Eén van de dingen die we waarnemen is dat, wanneer de wijzen wijsheid beschrijven, het als iets verborgens is; het is versluierd en wordt niet ontdekt. We vinden het niet en we brengen het zelf zeker niet voort. Het is altijd aanwezig, maar ongezien, hoewel haar activiteit en potentieel constant beschikbaar zijn.

Wat is dat versluiserende proces dat wijsheid steeds voor onze waarneming en het ervaren ervan verbergt? In ons huidige stadium van ontwikkeling wordt de grootste versluiting van waarheid of wijsheid veroorzaakt door begeerte, en onze diep betrokken verzonkenheid daarin. HPB en anderen beschreven dat de belangrijkste focus van het menselijke denken in ons stadium van ontwikkeling het begeertedenken is, *kama-manas*: we bevinden ons in een continu proces van het herhalen van onze begeerten.

Het vermogen van onze zintuigen (proeven, zien, voelen, ruiken en horen) om al die begeerten na te jagen neemt in de loop van de jaren af. Als we lang genoeg op deze aarde rondlopen vermindert dus in zekere zin het vermogen om uitdrukking te geven aan alles wat het denken zich wenst. Daaraan is op zich niets eerzaams, het is een doodgewoon feit. Men kan deugdzaam lijken, omdat het vermogen om begeerten te bevredigen afneemt. Dat is echter slechts schijn, en geen realiteit.

Deel 1 van *Licht op het Pad* geeft drie verschillende klassen van instructies. Wanneer deze drie worden toegepast, dan leidt dit naar het ervaren van het wijsheidsdenken. In de woorden van dit boekje zullen we dan in staat zijn om het bloeien van de bloem van de ziel te zien, wat plaatsvindt als de storm is gaan liggen. De aandacht wordt hierbij gevestigd op drie klassen van instructies. Ten eerste het uitroeien van bepaalde begeerten: ambitie, verlangen naar sensatie of zingenot, groei, leven enzovoort. De volgende set instructies gaat over het cultiveren van begeertes, maar dan voor de dingen die ontastbaar zijn en niet uit te drukken op de normale wijze. Ten derde volgen de instructies over het *zoeken naar de weg*. Het "doden" is de eerste categorie..

In het proces van ouder worden sterven de dingen die *Licht op het pad* ons adviseert uit te roeien vanzelf uit, door het natuurlijke verloop van het leven: zij sterven door de dood van ons vermogen om mee te doen. Ambitie, sensatie, zingenot sterven namelijk uit door het ouder worden. Let op, en nogmaals: *uitsterven* is niet hetzelfde als *doden*. Uitssterven gebeurt gewoon door het verstrijken van de tijd, terwijl doden de betrokkenheid van de gerichte wil vereist. De wil die zich gedurende vele levens heeft leren richten heeft het vermogen om te doden, om de wortel te doden van de vele soorten begeerten die leven na leven bloeien. Een plant sterft gewoon in de herfst, waarna zijn wortels in de winter sterker worden, waardoor hij in de lente met hernieuwd vuur terugkomt. De instructie om te *doden* is echter een vermaning of eis voor degene die een discipel zou willen worden.

We hebben de drie theosofische 'klassiekers': *Aan de voeten van de meester*, *De Stem van de Stilte* en *Licht op het Pad*. Van het laatstgenoemde boekje wordt gezegd dat het voor gevorderden is, niet geschreven voor hen die de weg naar het pad nog moeten vinden, en ook niet voor hen die bepaalde kwaliteiten op het pad willen ontwikkelen. Zoals al op de eerste pagina's duidelijk beschreven is dit boekje bedoeld voor alle discipelen die zichzelf stevig geworteld vinden in, en toegewijd aan dit pad, en dit boek zal hen dan ook aanspreken. Als deze toewijding nog afwezig is, dan is het boekje misschien interessant of informatief, maar niet nuttig.

Damodar Mavalankar zette de aard van het spirituele pad kort en krachtig neer in sommige van de geschriften die hij produceerde gedurende zijn korte tijd bij ons. Hij zei dat een volledige beschrijving van spirituele vooruitgang het volgende betekent: *Houd je begeerten goed in de peiling, leer om je denkvermogen te beheersen. Dit is het fundament van alle spirituele vooruitgang.*

In *De Mahatma Brieven* worden veel diepzinnige aanwijzingen gegeven om tot wijsheid te komen; ze zijn zo talrijk dat het gemakkelijk is om ze over het hoofd te zien. Hier volgt één van de aanwijzingen die werkelijk een oefening voor ons kan zijn, mits we het kunnen vasthouden en trachten toe te passen: *Het is op het kalme en serene oppervlak van het rimpelloze denkvermogen dat de visioenen die verzameld zijn in het onzichtbare een vertegenwoordiging vinden in de zichtbare wereld.* Dit advies werd gegeven in de brief aan A.O. Hume waarin hem werd aangeraden om niet toe te staan dat zijn denkvermogen verstoord werd. Dat is een deel van het werk, en het doet zich voor door de emoties te checken en te leren controle te houden over het denkvermogen.

Een ander citaat ter overpeinzing om mee af te sluiten heeft betrekking op het rimpelloze denkvermogen, het vermogen daarvan om indrukken vanuit het onzichtbare te ontvangen en in het zichtbare uit te drukken: *Het is in het holst van de nacht dat Krishna wordt geboren.*

Uit: *The Theosophist*, juli 2017
Vertaling: Wim Leys

Van definities naar inzicht **Marja Artamaa**

Marja Artamaa was voorzitter van de Finse afdeling van de Theosophical Society (Adyar), en werkt nu als internationaal secretaris op het hoofdkwartier in India.

In augustus 2017 gaf zij onderstaande lezing op het Europese congres van de TS in Barcelona, Theosophy: *A Way towards Universal Consciousness.*

We scheppen er plezier in om het ondefinieerbare te definiëren in onze reis naar universeel bewustzijn; theosofen zijn er goed in omschrijvingen te geven en hun inzichten uiteen te zetten. Het is duidelijk dat we omschrijvingen nodig hebben, maar belangrijker is het inzichten te verwerven. Het niet definieerbare fascineert ons omdat we willen weten wat erachter datgene ligt dat wij begrijpen.

We zijn ons er terdege van bewust dat vele mystici, heiligen, filosofen en zelfs wetenschappers zeggen dat er een niveau bestaat dat niet beschreven kan worden. Dit wordt gezegd door hen die ervaringen hebben gehad van iets groters.

De esoterische filosofie stelt dat aan de andere zijde van onze ervaring, achter onze ervaringswereld, een absolute werkelijkheid ligt die het begin en de oerbron is van alles wat was, is, en zal zijn. Alles waaruit de natuur is opgebouwd behoort tot die oorspronkelijke werkelijkheid. Dat er een absolute werkelijkheid bestaat betekent dat alles één is, eenheid.

H.P. Blavatsky beschrijft deze werkelijkheid als een *almachtig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk beginsel*. Elk van deze termen kan dienen als onderwerp voor meditatie, waarin we proberen ons denkvermogen op te rekken en dieper te ervaren wat die 'ene werkelijkheid' zou kunnen zijn.

We proberen om, hoe dan ook, alles wat begrepen kan worden te definiëren. Dat is nu eenmaal de aard van het denkvermogen, en daar is niks mis mee.

Definiëren is een poging om

- betekenis te geven
- meer kennis te verkrijgen
- ons bewustzijn uit te breiden.

Toch, als de werkelijke ervaring er is, dan kan zij niet gedefinieerd worden, of beschreven in woorden. Om deze reden geloven veel sceptici niet in wat men niet in definities kan vatten: wat jammer om het bewustzijn zo te begrenzen!

Het voordeel van proberen te definiëren wat we niet ten volle weten is dat het ons denkvermogen en ons denken oprekt: we hebben verklaringen nodig, we hebben definities nodig. We kunnen dan dus verder en verder gaan met ons onderzoek. Dat is wat theosofie ons biedt. Iemand heeft dit goed aangegeven door te stellen dat theosofie een compleet stelsel van kennis is, wijsheidskennis. Theosofie geeft overal verklaringen voor, of het nu gaat om het leven, om cycli, het denkvermogen, energie, de samenstelling van de mens, Meesters, reïncarnatie, karma enzovoort.

Dat hele stelsel van definities ligt daar voor ons om ons begrijpen te verdiepen, van theorieën naar inzichten: op een bepaald punt worden alle definities omgevormd tot inzichten, tot het zien van de dingen zoals ze zijn zonder ze te benoemen.

Iets benoemen biedt namelijk nog geen verklaring. We praten bijvoorbeeld over de Meesters. Sommigen proberen hun karakter te beschrijven en welk aspect deel uitmaakt van hun werk, en misschien zijn ze daar tevreden mee. Een inzicht over de Meesters hebben ligt echter dichterbij dat onbeschrijfbaar, want dat vereist van binnen een verbinding op een diep niveau van bewustzijn, universeel bewustzijn. Een dergelijk inzicht hoeft niet in woorden beschreven te worden. Iets dergelijks kan gebeuren wanneer je een van onze 'juwelen' leest, zoals *Licht op het Pad* of *De Stem van de Stilte*. Tijdens het lezen kun je tot een bepaald niveau van begrijpen komen dat je innerlijk raakt- zonder verklaringen en definities. Dat bewustzijn is als een stille stem die altijd aanwezig is.

Inzicht

Wat is inzicht? Je kunt dat begrip in een woordenboek opzoeken, maar in deze context ontdekken we misschien dat het een directe waarneming is van iets of iemand. Het is een innerlijk inzicht, en dat komt dichtbij bewustzijn en dichtbij intuïtie, maar eerder bij dat laatste. Intuïtie is een flits van begrijpen. Bij inzicht ervaar je echter dat je innerlijk weet, zonder woorden. Het diepste in ons kan niet uitgedrukt worden.

Hoe wordt inzicht ontwikkeld? Het kan zich ontwikkelen door diep te peinen over definities of raadsels, door te oefenen in bewust gewaar zijn en door meditatie. Hierbij zijn wellicht oefening en oprechtheid de sleutelwoorden.

Een Zenmeester zei: *Een woord is als een vinger die wijst naar de maan, maar de vinger is niet de maan.* Als iemand in de innerlijke toestand is dat hij de maan kan zien, dan heeft de vinger zijn taak volbracht. Wie echter naar zijn vinger blijft staren, die vergist zich.

Inzicht kan ook ontwikkeld worden door een juiste manier van leven en door betekenisvolle ervaringen. Een betekenisvolle ervaring begint daar waar woorden ophouden. Het is mogelijk om het leven positief, helder en oprecht te ervaren. Dat is een weg naar universeel bewustzijn. Ik zei al eerder dat we een goed theosofisch stelsel hebben van kennis, wijsheidskennis. Hoe zou het zijn om een nieuwe benadering te hanteren om dat stelsel van kennis te ontsluiten? Laten we een paar van die theosofische concepten in ogenschouw nemen en proberen te

zien hoe die op een zodanige wijze zouden kunnen worden geïnterpreteerd dat het denkvermogen zich opent naar universeel bewustzijn. We kunnen bijvoorbeeld de volgende vier stelsels van theosofische begrippen oppakken:

1. De evolutie van een planeet en zonnestelsel, cycli, niveaus van bestaan, de zeventvoudige structuur: als we deze zaken bestuderen als uitdrukkingen van het universum met zijn talloze facetten, en ze zien als een web van onderling verbonden leven, in een holistische benadering, dan leidt dat ertoe dat we een intuïtieve wereldvisie ontwikkelen.

2. Zelfontwikkeling, zelfkennis, de hogere evolutie van de mens, de samenstelling van de mens: als we hierover praten en daarbij de nadruk leggen op het beoefenen van yoga, meditatie, en het belang benadrukken van het aanwezig zijn in het moment zelf, dan leidt dat tot zelftransformatie op het eigen pad.
3. Reïncarnatie en karma: als we dit bestuderen met het logische denken in termen als oorzaak en gevolg, dan vormen we alleen maar een cirkel. Waar kan die toe leiden? Kunnen we een ander soort benadering hanteren? Wanneer we hierover spreken vanuit het idee van evolutie en voortdurende ontwikkeling, dan leidt dit ertoe dat we op zoek gaan naar zelfrealisatie en geluk, in plaats van dat we reïncarnatie en karma alleen maar te erkennen als een theorie.
4. Leven en dood: hierover kunnen we spreken door te proberen tijd en tijdloosheid te begrijpen, ze te zien als patronen van bestaan. Dat leidt ertoe dat we ons bewustzijn en ons begrip van eenheid verbreden – door ze te beschouwen als toestanden van bestaan, in tijdloosheid.

We hebben de neiging om formele oplossingen te zoeken en te vinden. Ze geven een gevoel van zekerheid, maar de 'werkelijkheid' erkent deze niet. Alles is nieuw, van ogenblik tot ogenblik. Echte waarheid wordt nooit gevonden door intellect of door definities te formuleren: de waarheid verschuilt zich achter al onze definities. Het diepste in ons kan niet worden uitgedrukt, en toch is het onze taak om ons aan te moedigen om inzicht en waarheid te vinden. Onze innerlijke regeneratie veronderstelt geen nieuwe wereld om ons heen. In zekere zin is het dezelfde wereld, en toch is het in een ware betekenis een volkomen nieuwe wereld, omdat onze relatie daarmee nieuw is.

Conclusie

Hoe kunnen eerst definities en daarna inzicht ons helpen? Ze helpen ons (en dit zijn slechts enkele suggesties):

- om minder gehecht te zijn (omdat we begrijpen wat ons beperkt)
- om verantwoordelijker te zijn (omdat we de wetten van de natuur begrijpen, en dienstbaar zijn aan de mensheid)
- om toleranter en op een dieper niveau tevredener te zijn (omdat we vertrouwen in het leven)
- om stiller en vriendelijker te zijn
- om het leven op een nieuwe wijze te beschouwen, vanuit een wijder perspectief.

Ter verdieping van deze korte overweging, volgen hier enkele woorden Vivekananda.

Om eindeloze universele individualiteit te bereiken, moet deze ellendige kleine gevangenis van de individualiteit verdwijnen.

Dan alleen kan de dood ophouden te bestaan, wanneer ik één ben met het leven.

Dan alleen kan ellende ophouden, wanneer ik één ben met het geluk zelf.

Dan alleen kan elke vergissing ophouden, wanneer ik één ben met de kennis zelf.

In deze laatste zin zouden we de term 'kennis' kunnen vervangen door 'universeel bewustzijn'...

Uit: *The Theosophist*, november 2017

Vertaling: Louis Geertman

Overleden TVN lid

Op 26 mei 2017 is overleden mevrouw M.J.P. van Raalte uit Hilversum
Zij was 94 jaar en lid sinds 2010.

Moge onze liefde en dankbaarheid haar begeleiden op haar verdere zielereis.

Twijfels, misleiding en overtuiging op het spirituele pad

William Wilson Quinn

William Wilson Quinn, lid van de Theosophical Society (Adyar) in Amerika, was uitgever van het tijdschrift *The Quest* en assistent-uitgever van de Theosophical Publishing House (Wheaton).

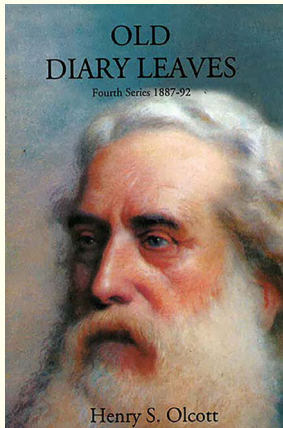
Hij studeerde theologie en klassieke talen.

Onze twijfels zijn verraders en maken dat we het goede verliezen dat we vaak zouden kunnen bereiken, uit vrees om een poging te wagen (Shakespeare).

Na jaren, of zelfs levens, van onrustig en niet aflatend zoeken naar spirituele waarheid, bereikt de serieuze zoeker (de reiziger) steevast een punt op zijn of haar pad dat hem of haar noodzakelijkerwijs dwingt om een radicale en levensveranderende beslissing te nemen. Voor zulke reizigers is deze gewichtige beslissing, deze keuze, er één tussen (1) *het handhaven van de status quo* op het vertrouwde spirituele pad, en doorgaan met het maken van geleidelijke vooruitgang in termen van zelfloosheid en andere daarmee verbonden eigenschappen die nodig zijn om uiteindelijk te worden toegelaten tot een proeftijd als toekomstig chela van de adept of 'Mahatma' in de broeder-/zusterschap van de mensheid of (2) *handelen* op basis van het rotsvaste geloof dat men er klaar voor is, al het vertrouwde en comfortabele achter zich latend, zich hals over kop en zonder voorbehoud stortend op de zoektocht naar proeftijd en chelaschap onder supervisie van de adept tot wie men zich aangetrokken voelt. Deze keuze werd kort en bondig door de adept die bekend staat als Koot Hoomi geformuleerd: *Laat hen die werkelijk verlangen om te leren alles opgeven en tot ons komen, in plaats van te vragen of te verwachten dat wij naar hen toe komen (noot 1*)*

We prijzen ons gelukkig dat we een gedetailleerde beschrijving en analyse hebben van exact zo'n gevolgrijke beslissing die, op één enkele avond, genomen werd door Henry S. Olcott, en dat is nuttig wanneer we de vraag over twijfel versus overtuiging op het hogere spirituele pad onderzoeken. Onder de vele fascinerende verslagen en ervaringen van occulte verschijnselen die door Olcott werden opgetekend in zijn uitgegeven memoires *Old Diary Leaves (Oude Dagboekbladen)* is misschien de meest vermeldenswaardige het verslag van zijn eerste ontmoeting met zijn goeroe, de Mahatma Morya. Deze ongewone ontmoeting vond plaats in de laatste dagen van 1877 op het adres in New York dat Olcott deelde met zijn zuster Mary en met H.P. Blavatsky, die de 'Lamasery' (boeddhistisch priesterverblijf) werd genoemd.

Olcott vertelt dat hij na een lange en vermoeiende dag laat op de avond alleen was in zijn kamer en in zijn stoel rustig zat te lezen: *Heel opeens, terwijl ik met mijn schouder een beetje van de deur afgekeerd zat, was er een glimp van iets wits in mijn rechter ooghoek; ik draaide mijn hoofd, liet mijn boek van verbazing vallen, en zag in zijn grote gestalte hoog boven mij uittorend een oosterling, gekleed in het wit ... Hij was zo'n indrukwekkend grote man, zo zeer doordrongen van de majesteitelijkheid van morele kracht, zo lichtgevend spiritueel, zo duidelijk verheven boven de gemiddelde mensheid, dat ik me verlegen voelde in zijn aanwezigheid, en mijn hoofd en knie boog, zoals je dat doet voor een god of een godgelijkend persoon (noot 2*).*

Olcott wijdt verscheidene pagina's van zijn uitgegeven memoires aan deze bijzondere gebeurtenis waar zijn goeroe, die toen in de Himalaya 's verbleef, hem veel over zijn toekomst en die van H.P. Blavatsky (HPB) openbaarde, en waar hij de gedachten en conclusies formuleert die hij vormde in de jaren die volgden, totdat hij dit verslag schreef. Olcott vertelt onder andere dat, van alle occulte verschijnselen en ervaringen waarvan hij in zijn leven getuige was, *deze de meest gedenkwaardige was vanwege de gevolgen voor het verdere verloop van mijn leven, en dat het de belangrijkste oorzaak was waarom ik de wereld verliet en erop uit ging naar mijn thuis in India.* Het wezenlijkste, met betrekking tot ons onderwerp hier, was zijn verklaring dat hij (tot het moment dat dit gebeurde) zijn weg van het *verbreken van de banden van de omstandigheden* die hem *gekluisterd hielden* aan Amerika niet helder kon zien. Hij concludeerde verder dat, als dit niet was gebeurd, hij zich gedwongen gevoeld zou kunnen hebben om voortdurend zijn moeilijke beslissing uit te stellen tot een meer *geschikt moment*, zoals aarzelende mensen geneigd zijn dat te doen. Toen deze ontmoeting met zijn goeroe werkelijk had plaatsgevonden, werd zijn lot door occulte middelen bezegeld, en *in een ogenblik smolten de twijfels weg* en wees een *heldere vooruitziende blik van vaste wil de weg* (noot 3*).

Het resultaat van de hele gebeurtenis werd kernachtig door Olcott in één zin samengevat, en die laat perfect de kloof zien die gaapt tussen twijfel en overtuiging, overtuiging gebaseerd op weten. Olcott verklaarde het volgende als resultaat van zijn ervaring met betrekking tot (1) het bestaan van de adepten en (2) het besluit om alles achter te laten en een volledige chela te worden: *Hoezeer anderen die minder fortuinlijk zijn ook kunnen twifelen, ik WEET* (noot 4*). De nadruk op 'weet' is van Olcott zelf.

We kunnen veel afleiden uit de ervaring van Olcott voor zover die betrekking heeft op de juiste gemoedstoestand die nodig is om tot de beslissing te komen om jezelf zowel in woord als in *daad* te wijden aan het principe van het eeuwige; liever dan door te gaan een aanzienlijk deel van je energie te richten op wat niet blijvend en voorbijgaand is. Als je zo'n beslissing neemt is het misschien juist om te spreken van een 'intuïtieve toestand' in samenwerking met de 'toestand van het

denken'; het gaat niet om het 'denken' alleen. Wat nodig is om zo'n beslissing wijs en weloverwogen te nemen houdt in dat er samenwerking is tussen het vijfde en het zesde beginsel, tussen *manas* en *buddhi*. Anders gezegd: het gaat om datgene wat strookt met de betere en hogere vermogens van redeneren en intuïtie die achter elkaar als een tandem of in synthese werkzaam zijn.

Het is misschien verleidelijk om van deze enkele ervaring van Olcott een officieel voorbeeld te maken van de beslissing die iedereen die verlangt om tot de hogere niveaus van het spirituele pad te komen ooit op een dag zou kunnen maken: een beslissing om *alles*, of 'de wereld', zoals Olcott die toen kende en beschreef, te verlaten; om zich helemaal over te leveren aan de daaropvolgende tegenslagen van proeftijd en beginnend chelaschap onder één van de adepten. De ervaring van Olcott is echter geen bruikbaar voorbeeld dat van toepassing is op de meesten van deze tijd die zich op het cruciale punt bevinden waarop ze zo'n beslissing kunnen nemen, en dan zo'n belofte doen. De ervaring van Olcott, hoewel inspirerend en verheffend om te lezen, was tegelijkertijd een zeldzame anomalie die slechts van toepassing zou zijn op een uiterst klein percentage van degenen die misschien, om allerlei redenen, in een speciale positie verkeren om de adepten te helpen bij hun missies om spirituele duidelijkheid en verlichting naar de mensheid te brengen. Dit komt doordat deze adepten, zoals ze zelf herhaaldelijk toegegeven hebben, *zelden uiterlijke tekenen laten zien waardoor ze herkend of gevoeld kunnen worden* (noot 5*).

Om eerlijk te zijn zouden de meeste spirituele reizigers het, in de nasleep van zo'n ervaring als die van Olcott, waarschijnlijk als een betrekkelijk makkelijke beslissing beschouwen om het punt te bereiken alles achter te laten en zich volledig over te geven aan het gewijde werk van de adepten. Na een vergelijkbare gebeurtenis zou bij hen ongetwijfeld ook een onwankelbare overtuiging postvatten, zoals dat ook bij Olcott het geval was, met alle snelheid en kracht van een bliksemflits die ogenblikkelijk alle twijfels die ze misschien nog hadden, zou wegbranden.

De moeilijk te nemen beslissing echter, en de beslissing waarvoor de meeste reizigers (sinds de buitengewone, en vrijwillige, veelvuldige verschijningen van verscheidene van deze adepten in de laatste vijftienvintig jaar van de negentiende eeuw) gesteld worden is 'alles achter te laten' *zonder* dat er empirisch bewijs is van hun bestaan, van hun regels en methoden, en hun toezicht op proefpersonen en chela's. Het was een groot geluk voor Olcott dat al zijn twijfels door de overweldigende empirische ervaring van het bezoek van zijn goeroe (ook al was die occult van aard) in een oogwenk verdwenen. Dat leidde voor hem tot de rotsvaste overtuiging van de waarheid van het bestaan van de adepten, het wezenlijke doel en de werkwijzen van hun missie.

Daarentegen kunnen heden ten dage de meeste spirituele zoekers die de grenzen van de proeftijd naderen *uitsluitend* op hun eigen gezond verstand en intuïtie vertrouwen om deze zwaarwegende beslissing te nemen. Het gaat erom twijfels over het bestaan van de adepten en hun missie uit te bannen en die te vervangen door een onwrikbare overtuiging. Is de beslissing eenmaal genomen en bevindt men zich daarmee in een voorlopige toestand van vrije val, dan volgt een zware

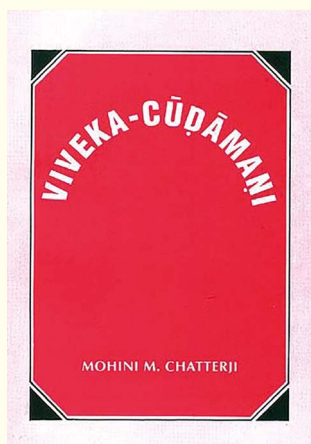

wilsinspanning om *de omstandigheden te dwingen om voor je te buigen* (noot 6*) bij het voortgaan op dit pad om als aspirant en chela 'tot ons te komen', zoals de adept zei. De prachtige gunst die Olcott werd verleend door zijn goeroe Morya was ongetwijfeld welverdiend en voor dat ogenblik noodzakelijk, maar het zou een misrekening zijn voor de spirituele reizigers die nu op het punt staan om zo'n beslissing te nemen, om te veronderstellen dat zo'n gebeurtenis ook in hun geval zou plaatsvinden. Normaal gesproken vereist verdere vooruitgang op het hogere spirituele pad dat het denken en de intuïtie ontwikkeld is tot een punt waar door de reiziger alleen, in afwezigheid van een teken of van verschijnselen van buitenaf, *dezelfde* stalen overtuiging bereikt wordt als die Olcott in zijn Memoires vermeldde. Om twijfel te overwinnen en overtuiging te bereiken op deze manier is echter geen eenvoudige zaak, toen niet, en in de moderne tijd ook niet, ook al bestaan er heden ten dage bronnen die rond 1870 niet toegankelijk waren. Ze zouden nuttig kunnen zijn voor hen die de deur benaderen waardoor zij serieus kunnen vooruitgaan in de richting van chelaschap en inwijding.

Ook al behoort het verkrijgen van overtuiging, zonder dat er uiterlijke bewijzen zijn, vertrouwend op een hechte samenwerking van rede en intuïtie, tot de ware testen om te worden geaccepteerd als chela van een adept, het is wel zo eerlijk te zeggen dat *enige* twijfel kan blijven bestaan in het bewustzijn van een proefleerling, totdat hij of zij dat punt van volledige overtuiging bereikt. De meeste twijfels die bij de reiziger op kunnen komen gaan over de impact die hun beslissing heeft op hen met wie zij samenleven; over de adepten met hun buitengewone vermogens (siddhi's); over de onbuigzame regels en raadselachtige werkwijzen; of de tactieken die zij op hun heilige missie toepassen moeten worden afgezworen voordat zij de proefperiode ingaan. Aangezien de normaal gesproken zevenjarige periode van beproeving de testgrond is voor hen die verlangen chela te worden, kunnen sommige hardnekkige twijfels niet alleen een uitdaging voor de reiziger blijven vormen, maar zij kunnen zelfs door de goeroe worden opgestookt, zoals de smid zijn oven opstookt, door (misschien wat verrassend) de methode van misleiding toe te passen. Misleiding kan bestaande twijfels aanwakkeren en nieuwe twijfels in het denken van de proefleerling oproepen, als proef of hij of zij over voldoende onderscheidingsvermogen en intuïtie beschikt om de misleiding te ontdekken.

Misleiding is een doeltreffende methode, zoals door de adepten zonder blikken of blozen wordt bevestigd, om de toekomstige chela's te trainen en te testen. Zoals Koot Hoomi (KH) verzekerde, *Een chela die in zijn proeftijd is mag denken en doen wat hij wil. Hij wordt gewaarschuwd en bij voorbaat wordt hem gezegd: 'Je zult worden beproefd en misleid door uiterlijke schijn ...'* (noot 7*). KH en Morya waren zich er echter ook allebei terdege van bewust dat voor de Europese heer of dame uit de late negentiende eeuw, en misschien wel voor het westerse denken in het algemeen, misleiding (het bewust iemand bedriegen) werd beschouwd als een tamelijk grote belediging. Meer dan één brief in de correspondentie tussen deze twee adepten en hun westerse chela's bevatte discussies over dit beginsel. Wat deze adepten trachtten over te brengen op deze chela's was hoe hoog de risico's waren bij de training die zij op zich namen, en in het bijzonder in het gebruiken van de wil in situaties waar twijfel kan bestaan, twijfel die vaak voortkomt uit misleiding.

Alleen het vermogen, of de vaardigheid van de toekomstige chela om in staat te zijn misleiding en bedrog te doorzien en de onderliggende waarheid te zien, zou het hem of haar mogelijk maken om door te gaan naar het volgende niveau van training, om de wil te ontwikkelen en, misschien, zelfs bepaalde occulte vermogens. *Wij werken en zwoegen* zegt KH tot slot *en we laten toe dat onze leerlingen tijdelijk misleid worden, om ze middelen te geven daarna nooit meer opnieuw misleid te kunnen worden, en het hele kwaad van valsheid en onwaarheid te zien, niet alleen hierin, maar in veel van hun latere levens* (noot 8*).

Als de proefleerling kan worden misleid, en wanneer zo'n misleiding er bij de misleide persoon toe leidt dat er twijfel ontstaat over vooruitgang op zijn verdere spirituele pad, zoals dat vaak gebeurt, dan is deze mogelijkheid om misleid te worden in feite een belemmering voor vooruitgang op dat pad. Dit komt omdat twijfel (die ook kan worden gedefinieerd als het tegengestelde van overtuiging) onbetwist een hinderpaal en vaak een obstakel is voor occulte training en voor verder opklimmen op het spirituele pad. KH adviseerde één van zijn leerlingen onomwonden: *Pas op, Mohini Mohun Chatterji, twijfel is een gevaarlijk woekerend kwaad* (noot 9*).

Wij maken daaruit ook op, en dat is veelzeggend, dat twijfel een algemeen voorkomend probleem is voor leerlingen die op de proef worden gesteld: *Hoe komt het toch dat twijfels en smerige achterdocht iedere aspirant voor chelaschap lijken te overvallen?* (noot 10*).

De oplossing om deze 'twijfels en smerige achterdocht' te overwinnen is eenvoudiger dan het mag lijken. Zij wordt opgelost door vast te houden aan de wijze raad van de adept Tuitit Bey: *PROBEER. Breng je denken tot rust, ban alle smerige twijfel uit* (noot 11*). Alleen door te *proberen*, en wanneer de reiziger op het pad faalt, door opnieuw te proberen enzovoort. Alleen zo kunnen twijfels die verhinderen dat hij of zij vooruitkomt, uiteindelijk uitgebannen worden uit de psyche. Een besluit om *alle* twijfel los te laten kan tenslotte worden gemaakt. Proberen is nooit een garantie voor succes, maar succes zal nooit bereikt worden zonder iets eerst te proberen. Deze gewichtige beslissing, eenmaal genomen, kan de overtuiging sterken, wat precies overeenkomt met het slotadvies van Tuitit Bey om *je geest te openen voor overtuiging*. Naarmate twijfel wordt uitgebannen groeit de overtuiging evenredig, en groter vertrouwen leidt de reiziger tot de kracht die nodig is om te besluiten '*alles los te laten* en naar ons toe te komen'.

Er is geen tijd geweest, noch in de betrekkelijk korte periode van 'opgetekende geschiedenis', noch in de latere rondes en kleinere cycli van de spirituele evolutie van de mensheid op aarde, zoals zorgvuldig geschetst in HPB's *De Geheime Leer*, waarin de adepten van de spirituele hiërarchie van de mensheid niet, volgens hun traditie, verlangende neofieten als nieuwe proefleerlingen en chela's opnamen voor training en vooruitgang naar adeptschap. Op bepaalde hoogtepunten van deze

cycli, die zowel het einde van een voorbije als het begin van een toekomstige cyclus vertegenwoordigden, zijn buitengewone inspanningen verricht door deze adepten om de oude wijsheid onder een groter deel van de mensheid bekend te maken. Eén zo'n poging, gedurende het laatste kwartaal van de negentiende eeuw, was de publicatie in modern Engels van oeroude spirituele waarheden en beginselen middels de pen van HPB en anderen. Nauw verbonden met het uitgeven van deze informatie waren niet alleen talrijke verschijningen van enkele van deze adepten in die periode, maar, voor de eerste keer in de opgetekende geschiedenis, kwamen ook geschriften voor het publiek beschikbaar in de vorm van brieven met een schat aan feiten en details over hun bestaan, regels, methoden, inspanningen, en missies van deze heilige orde van adepten.

Henry Olcott was, zoals we zagen, zo fortuinlijk rechtstreeks contact te hebben gehad met zijn goeroe Morya, en werd als toekomstig aangenomen chela met zo'n contact ogenblikkelijk en zonder veel moeilijkheden in staat gesteld om zijn beslissing te nemen om alles achter te laten en zijn goeroe te volgen. Ook die reizigers van vandaag, die misschien op het punt staan om zo'n beslissing te nemen, zijn echter op hun eigen wijze gezegend, omdat ze het nooit eerder gekende voordeel hebben

van toegang tot een grote hoeveelheid informatie die door verscheidene van deze adepten geschreven werd. Dat biedt een soort plattegrond of kaart om zulke reizigers wegwijst te maken over hoe je tot chela kunt worden en op kunt klimmen naar de hogere regionen van het spirituele pad. Sinds de publicatie van *Brieven van de Meesters van Wijsheid*, eerste en tweede serie, in 1919, en *De Brieven van de Meesters aan A.P. Sinnett* in 1923, had de wereld in het algemeen en de reizigers in het bijzonder daarin een buitengewone gelegenheid om de waarheid van hun bestaan te beseffen en te aanvaarden, wat een machtig werkend tegengif is tegen twijfel.

Geen enkele van de eerste leden van de Theosophical Society in de jaren tussen 1870 en 1880 had de beschikking over één van dergelijke gepubliceerde brieven. Met uitzondering van mensen als Olcott die rechtstreeks toegang hadden tot de adepten, of de heel weinigen die door middel van HPB toegang tot hen hadden, viel de meerderheid van deze leden, zo zou je kunnen zeggen, in die categorie van reizigers die uitsluitend vertrouwen op verstand en intuïtie om het besluit te nemen alles achter te laten en hun wil te laten spreken bij het volgen van een adept. Vóór 1875 werd kennis over de adepten en hun broeder/zusterschap symbolisch verkregen via traditionele middelen, binnen de esoterische afdelingen van contemplatieve religieuze ordes of geheime genootschappen; het werd niet openlijk verspreid. Dit proces onderging een verandering met de publicatie van de brieven van deze adepten en met de geschriften van HPB over chelaschap en het betreden van het spirituele pad, zodat ieder van de hedendaagse reizigers (waar ze ook mogen zijn) een mogelijkheid en gelegenheid tot hun beschikking hebben over deze waarheden te lezen en zich ermee vertrouwd te maken. Hoe meer de reiziger zich deze literatuur volkomen eigen maakt, hoe minder twijfels hij of zij zou hebben.

Als een slotoverdenking over deze discussie kunnen we het hebben over de vraag van twijfels *aan jezelf*. Binnen deze context zou dit beschreven kunnen worden als een naar binnen keren van grotere bestaande twijfels waardoor de reiziger geplaagd kan worden over de adepten en hun bestaan. Onder deze omstandigheden doet twijfel aan jezelf zich gewoonlijk voor als een vraag of je wel echt over de juiste bagage beschikt om te slagen op het spirituele pad om een chela te worden; of je wel de benodigde moed, kracht, zelfloosheid, naastenliefde en zuiverheid hebt om te slagen. Deze kwestie is echter meer een zaak van innerlijk zelfvertrouwen dan van twijfel over uiterlijke omstandigheden.

Waar twijfel aan jezelf een hinderpaal kan vormen op het spirituele pad, en de betekenis daarvan mag geenszins veronachtzaamd worden, is hij slechts indirect gerelateerd aan dat niveau van overtuiging dat de reiziger moet zien te bereiken over het bestaan van de adepten, hun vermogens (siddhi's), hun harde regels en raadselachtige methoden, de strategieën die gebruikt worden in hun heilige missie, of de noodzaak om alles los te laten en naar hen toe te komen. Binnen deze omstandigheden raakt twijfel aan jezelf ook aan de angst er niet in te slagen om een adept te bereiken, of met hem in contact te zijn, nadat je de moeilijke en vaak onomkeerbare beslissing hebt genomen alles op te geven om dat te doen. Toch kan zulke twijfel aan jezelf ook onder controle worden gebracht, zo niet helemaal overwonnen worden, voordat de reiziger zinvol verder kan gaan.

Twijfel in al zijn vormen kan zowel een hinderpaal zijn als ook een gevaar op het spirituele pad. Zoals KH opmerkte: *Wanneer je eenmaal werkelijk het pad op bent gegaan naar de grote Kennis, betekent twijfelen een risico om waanzinnig te worden; halsoverkop stoppen betekent vallen; terug te gaan is halsoverkop achterover in een afgrond tuimelen* (noot 12*). Terwijl twijfel de voornaamste oorzaak voor krankzinnigheid kan zijn voor hen die op proef zijn aangenomen, of beginnend chela zijn, kan hij de reiziger er ook gemakkelijk toe aanzetten om plotseling te stoppen op het pad. Als de reiziger echter maar iedere dag een zuiver en spiritueel leven leidt, en *probeert*, en blijft proberen, dan zal hij of zij het volgende ontdekken: *Beetje bij beetje zal je zicht helderder worden, je zult merken dat de mist optrekt, je innerlijke vermogens krachtiger worden, je aantrekkingskracht naar ons groeit in kracht, en zekerheid [overtuiging] neemt de plaats in van alle twijfels* (noot 13*). Dan kan de levens veranderende beslissing worden gemaakt om 'alles achter te laten en naar ons toe te komen', zonder afgeleid te worden door onrust, ambiguïteit of verlamme twijfel.

Uit: *The Theosophist*, augustus 2017

Vertaling: Louis Geertman

NB Voor de noten naar de Engelstalige literatuur, verwijzen wij de student graag naar de Engelse versie van dit artikel in *The Theosophist*, te lezen via

<http://www.ts-adyar.org/sites/default/files/pdf/Theosophist/Volumes/Vol138No11%20Aug2017.pdf>

Of scan de QR code met uw mobiel of ipad.

Activiteitenagenda

Agenda loges en centra

maart 2018

Amersfoort

- 5 *Esoterisch christendom*, lezing, Marianne Plokker
- 12 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), studiemiddag
- 19 *Meditatie*; genezingsdienst

Amsterdam

- 10 *De Geheime Leer II*, gespreksgroep
- 10 *Meditatie en concentratie langs de weg tot zelfontdekking*, lezing, José vd Loop
- 24 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), gespreksgroep
- 24 *Zelfrealisatie en hoe dan verder?*, lezing, Louise Koningferander

Apeldoorn

- 1 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, studieavond
- 15 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, studieavond

Arnhem

- 5 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 12 *Het proces van zelftransformatie*, lezing, Alice Bouwland
- 19 *Kabbala en levenskunst*, cursus, Kees Voorhoeve
- 26 *The power of Myth* (Joseph Campbell), filmavond, Ineke Vrolijk

Den Haag

- 4 *Een benadering van theosofie* (Audoin), leesgroep, Wim Leys
- 5 *Karma in boeddhisme*, lezing, Henk Blezer
- 10 *Mindfulness*, cursus, Ineke Vrolijk
- 10 *Geheime Leer voor gevorderden*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 11 *Goddelijk plan* (Barborka), studiegroep, Wim Leys
- 12 Ledenvergadering
- 19 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), studiegroep
- 25 *Een benadering van theosofie* (Audoin), leesgroep, Wim Leys
- 26 *Enneagram en human design*, lezing, Loes Huijgens

Haarlem

- 9 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, gesprek

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 17 *De Geheime Leer II*, bespreking

Naarden

- 4 *Morning Talk*
- 6 *Verdieping in theosofie – het pad*, gesprek
- 11 *Kennismaking met theosofie*, geleide gespreksgroep, Ingmar de Boer
- 25 *Verkenning van theosofie – benadering van jezelf*, gesprek

Nijmegen

- 1 *Praktische filosofie*, workshop
- 8 *Verborgen krachten in natuur en mens* (Hodson), gesprek
- 15 *Praktische filosofie*, workshop
- 22 *Verborgen krachten*, gesprek
- 29 *De tarot*, lezing, José Swart

Rotterdam

- 6 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 13 *Kabbalistische levensboom, christendom, boeddhisme in vergelijking met HPB's mensbeeld*, studie, Ineke Vrolijk
- 20 Ledenvergadering
- 27 *De psychologie van de yoga scholen*, lezing op video

Utrecht

- 2 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 13 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 16 *Over Alice Bailey en Helena Blavatsky*, lezing, Mintze vd Velde
- 27 *De hele olifant in beeld*, gespreksgroep, Marja de Vries

Zwolle (Centrum Lanoe)

- 13 *Healing* (1), inleidingen, div. sprekers
- 27 *De functie van jiva* (Barborka), studie, Wies Kuiper

Activiteitenagenda

---

april 2018

Amersfoort

- 9 *Het jodendom*, lezing, Frans Zwart
- 16 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), studiemiddag
- 23 Ledenavond; genezingsdienst

Amsterdam

- 7 *De Mahatma's en hun brieven*, inleidende gespreksgroep
- 7 Ledenvergadering
- 21 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), gespreksgroep
- 21 *Niet in tempels* (Krishnamurti), gespreksgroep

Apeldoorn

- 5 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, studieavond
- 19 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, studieavond

Arnhem

- 5 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 12 *Thangka schilderijen*, lezing, Marian v.d. Horst
- 19 *Kabbala en levenskunst*, cursus, Kees Voorhoeve
- 26 *The power of Myth* (Joseph Campbell), filmavond, Ineke Vrolijk

Den Haag

- 8 *Goddelijk plan* (Barborka), studiegroep, Wim Leys
- 9 *Synchroniciteit*, film
- 14 *Mindfulness*, cursus, Ineke Vrolijk
- 14 *Geheime Leer voor gevorderden*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 15 *Een benadering van theosofie* (Audoin), leesgroep, Wim Leys
- 16 *Esoterie ...* (Reigle), studiegroep
- 23 *Annie Besant*, lezing, Wim Leys
- 29 *Goddelijk plan* (Barborka), studiegroep, Wim Leys
- 30 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), studiegroep

Haarlem

- 9 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, gesprek

Haarlem

- 13 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, gesprek

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 21 *De Geheime Leer II*, bespreking

Naarden

- 1 *Morning Talk*
- 3 *Verdieping in theosofie* – inwijding, gesprek
- 8 *Kennismaking met theosofie*, geleide gespreksgroep, Ingmar de Boer
- 22 *Verkenning van theosofie – mediteren*, gesprek
- 29 *Morning Talk*

Nijmegen

- 5 *Verborgen krachten in natuur en mens* (Hodson), gesprek
- 12 *Kabbalah en de zin van het leven*, lezing, Kees Voorhoeve
- 19 *Verborgen krachten*, gesprek

Rotterdam

- 3 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 10 *Kabbalistische levensboom, christendom, boeddhisme in vergelijking met HPB's mensbeeld*, studie, Ineke Vrolijk
- 17 *Van Maria tot Venuskunst*, lezing op video
- 24 *Over de monade en wat dit inhoudt*, lezing, Piet Peters

Utrecht

- 6 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 10 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 20 *De ziel als midden – over de mysteriewijsheid van Plotinos*, lezing, David Nieuwejaers
- 24 *De hele olifant in beeld* (Marja de Vries), gespreksgroep

Zwolle

- 10 *Healing* (2), inleiding, Willy Dillingh
- 24 *De kringloop van noodzakelijkheid* (Barborka), studie, Wies Kuiper

Activiteitenagenda

---

mei 2018

Amersfoort

- 7 *Witte lotusdag*, viering
Amsterdam
- 26 *De Geheime Leer II*, gespreksgroep
- 26 *Witte lotusdag*, voor leden

Apeldoorn

- 3 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, studieavond
- 17 *Witte lotusdag*, seizoensafsluiting

Arnhem

- 5 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 12 *Het proces van zelftransformatie*, lezing, Alice Bouwland
- 19 *Kabbala en levenskunst*, cursus, Kees Voorhoeve
- 26 *The power of Myth* (Joseph Campbell), filmavond, Ineke Vrolijk

Den Haag

- 6 *Een benadering van theosofie* (Audoin), leesgroep, Wim Leys
- 7 *Witte lotusdag*, voor leden
- 12 *Mindfulness*, cursus, Ineke Vrolijk
- 12 *Geheime Leer voor gevorderden*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 13 *Goddelijk plan* (Barborka), studiegroep, Wim Leys
- 14 *In het licht van zeventvoudigheid*, lezing, Martie Velthuis
- 28 *Esoterie ...* (Reigle), studiegroep

Haarlem

- 11 *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, gesprek

Heeze (Centrum Eindhoven)

- 19 *De Geheime Leer II*, bespreking

Naarden

- 1 *Verdieping in theosofie – mysteriën*, gesprek
- 6 *Kennismaking met theosofie*, geleide gespreksgroep, Ingmar de Boer
- 8 *Witte lotusdag*, voor leden
- 20 *Verkenning van theosofie – mindfulness*, gesprek

Nijmegen

- 3 *Verborgen krachten in natuur en mens* (Hodson), gesprek
- 17 *Verborgen krachten*, gesprek

Rotterdam

- 1 *Een blik naar het bewustzijn*, lezing, Shum Chee Choon
- 8 *Witte lotusdag*, voor leden
- 15 *Kabbalistische levensboom, christendom, boeddhisme in vergelijking met HPB's mensbeeld*, studie, Ineke Vrolijk

Rotterdam (vervolg)

- 22 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 29 *De vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap*, lezing, Dick Iedema

Utrecht

- 4 *De Geheime Leer*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 8 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 18 *Vrouw Holle en de esoterische betekenis van sprookjes*, lezing, Annine v.d. Meer
- 22 *De hele olifant in beeld* (Marja de Vries), gespreksgroep

Zwolle

- 15 *Witte lotusdag*

juni 2018

Amsterdam

- 2 *De Geheime Leer II*, gespreksgroep
- 2 *Bhagavad Gita*, introductie
- 16 *De Mahatma's en hun brieven*, inleidende gespreksgroep
- 16 Evaluatiegesprek

Den Haag

- 4 *Empirisch onderzoek naar het tussenbestaan: werk van dr. M. Newton*, lezing, Alice Bouwland
- 9 *Mindfulness*, cursus, Ineke Vrolijk
- 9 *Geheime Leer voor gevorderden*, studiegroep, Ineke Vrolijk
- 11 *Een weg tot zelfontdekking* (Taimni), studiegroep
- 18 Seizoensafsluiting

Rotterdam

- 5 *De mens, God en het universum* (Taimni), studie, Ronald Engelse
- 12 *Kabbalistische levensboom, christendom, boeddhisme in vergelijking met HPB's mensbeeld*, studie, Ineke Vrolijk
- 19 *Hommage aan Jakob Böhme: Die Morgenröte im Aufgang*, lezing, Hans den Boer
- 26 *Zomerschool*, Ronald Engelse

juli 2018

Rotterdam

- 3 *Zomerschool*, Ronald Engelse

Activiteitenagenda

Agenda Nederland

Maart 2018

- 17 TVN Voorjaarsdag
Emanatie en evolutie met
Hein van Dongen en
Rico Sneller
ITC - Besant Hall

Mei 2018

- 19 Derde Krishnamurti studie (mid)dag
Inner Transformation
met Professor P. Krishna
ITC - Vrij Katholieke Kerk

Juni 2018

- 1-3 Seminar *The Quest for Wisdom:
Insights from N. Sri Ram*
met Linda and Pedro Oliveira
ITC - Besant Hall
- 9 TVN Algemene Ledenvergadering
ITC - Besant Hall

Juni 2018

- 30 *Education,
from School Child to World Citizen*
een dag met Vicente Hao Chin Jr.
ITC - Besant Hall

Zie voor adressen en tijden
van deze bijeenkomsten:
<http://www.theosofie.nl/bijeenkomsten/loges>

Agenda Internationaal

Maart 2018

- 20 Bristol - England
*Journey to Peru in Search of the
Divine Feminine* - Edward Archer
theosophicalsociety.org.uk/lodges-events-2

April 2018

- 9 Berlin – Duitsland
*Die Bedeutungsebenen der
Sintfluterzählung* - Carsten Schmidt
theosophieadyar.de/gruppen-und-veranstaltungen/berlin

- 11 Hannover - Duitsland
*Ein besonderer Aspekt von Karma –
Cornelia Miskiewicz*
theosophieadyar.de/gruppen-und-veranstaltungen/hannover

- 23 Berlin – Duitsland
*Die Akasha-Chronik, das Buch des
Lebens* - Dr. Manfred Ehmer
theosophieadyar.de/gruppen-und-veranstaltungen/berlin

- 28 Nottingham – England
*Secrets of infinity: navigating the
cycles of life and death* - Tim Wyatt
theancientwisdom.co.uk/events_nottingham.html

Mei 2018

- 4-6 Lübeck Travemünde – Duitsland
Norddeutschen Treffen 2018
theosophieadyar.de/gruppen-und-veranstaltungen/hannover

- 5 Leicester - England
*Neoplatonic Thought and the Ascent
of the Soul* - Susan Leybourne
theancientwisdom.co.uk/events_leicester.html

- 6 Antwerpen - België
Loge Witte Lotus - Stiltewandeling
logewittelotus.be/calendar-node-field-datum/day/2018-05-06

Augustus 2018

- 4-9 11e Wereldcongres van de
Theosophical Society Adyar
in Singapore
*Consciousness, Contemplation,
Commitment: The Future Is Now*

Sikhisme, een jonge religie Saskia Campert

Saskia Campert is lid van de TVN en maakte deel uit van de redactie van *Theosofia*. Sinds haar verhuizing naar Zeeland leidt zij een theosofische studiegroep in Kortgene.

Onderstaande tekst is de samenvatting van een inleiding die zij op 22 mei 2017 gaf in Loge Den Haag.

Inleiding

Eén van de drie doeleinden van The Theosophical Society (Adyar) luidt: *Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap*. Voor mij was dit een mooie aanmoediging om mij nader te verdiepen in de relatief jonge godsdienst van de sikhs. Deze religie wordt vaak gezien als een combinatie of samensmelting van hindoe- en moslimleerstellingen. Is dat zo of is sprake van een authentieke zelfstandige religie? Een onderzoek kan verheldering brengen.

Het sikhisme in perspectief

Als we spreken over wereldreligies behoort het sikhisme tot de grotere religies. De diaspora die plaatsvond na de teloorgang van het Sikh Keizerrijk (in 1849) heeft hieraan bijgedragen. Op veel plaatsen ter wereld ontstonden nieuwe sikh-gemeenschappen, die het gedachtegoed van de sikhs met enthousiasme uitdroegen. Onderstaand een overzicht om een beeld te krijgen van de plaats van het sikhisme in de geschiedenis.

Tijdslijn ontstaan wereldreligies*

hindoeïsme en jaïnisme:	een tijdstip van ontstaan is moeilijk te geven. Mevrouw H.P. Blavatsky spreekt op sterrenkundige gronden over het ontstaan van de Veda's ruim 20.000 jaar v. Chr. (<i>Geheime Leer III</i> , bladzijde 388 en verder). Jaïns zijn ervan overtuigd dat hun religie ouder is dan de Veda's.
jodendom:	4000 v.Chr.
boeddhisme:	500 v.Chr.
christendom:	0
islam:	500
sikhisme:	1500

Aanhangers wereldreligies*

christenen	2,2 miljard
moslims	1,6 miljard
hindoes	1,0 miljard
boeddhisten	0,4 miljard
sikhs	27 miljoen
joden	14 miljoen
jains	4 miljoen

* Aantallen en jaartallen zijn bij benadering gegeven.

Ontstaan en groei van het sikhisme

Om sikhisme te begrijpen is het nuttig het 'klimaat' te bekijken waarin deze religie tot stand kwam. Het noorden van India (Punjab, Uttar Pradesh en het huidige Pakistan), met een hoofdzakelijk hindoe bevolking, krijgt vanaf 1400 te maken met de opkomst van het Mogol Keizerrijk, een soenitisch moslimrijk dat op zijn hoogtepunt vier miljoen vierkante kilometer omvatte, met Lahore, Delhi, Agra en Kabul als hoofdsteden. De meesten van ons kennen wel de beroemde Keizer Akbar de Grote (1542-1605), zijn zoon Jahangir (1569-1627) en kleinzoon Shah Jahan (1592-1666). Hij was de bouwer van de Taj Mahal en tal van andere beroemde bouwwerken. Deze beroemde dynastie, etnisch gezien Turks-Mongools maar cultureel vol rijke Perzische invloeden, drukt een stempel op het tot dan door hindoes bewoonde noorden van India. In deze wereld ontstaat en groeit het sikhisme.

De stichter van het sikhisme is Nanak (1469-1539). Hij wordt als hindoe geboren in een keurige kshatriya familie (zijn vader is belastingambtenaar) in het dorpje Talwandi, niet ver van Lahore. Nanak wordt als hindoe opgevoed, trouwt op zijn negentiende en krijgt twee kinderen. Hij werkt op kantoor bij een bedrijf dat door moslims wordt geleid. Tot dat moment lijkt niets op zijn bijzondere toekomst te wijzen. Wel is het opvallend dat hij vanaf zijn vroegste jeugd eindeloos vragen stelt, de hindoe 'thread' weigert te accepteren, zijn geld aan de armen geeft en veel goede vrienden onder de moslims heeft. Vooral zijn innige vriendschap met de zanger/minstrel Mardana, een moslim uit één van de lagere kasten, doet veel stof opwaaien.

In 1496 wordt Nanak (dan zevenentwintig jaar oud) verlicht. Zijn eerste uitroep is *Ek Omkar*, wat wil zeggen *Er is maar één god*. Hij ziet in dat er geen enkel verschil bestaat tussen hindoes en moslims. Sinds die ervaring verlaat hij zijn gezin en gaat rondreizen om de mensen te onderwijzen. Vanaf die tijd wordt hij Goeroe Nanak genoemd. Hij bezoekt onder andere Saoedi-Arabië, Irak, Iran, Zuid-India, Tibet en Assam.

*Stanza's van Goeroe Nanak uit de Grantha Sahib
Japu-ji (= chanten)*

*He is one, He is Omkar, the supreme truth.
He is the creator, beyond fear, beyond rancor.
His is the timeless form,
Never born, self-creating.*

...

*We cannot comprehend Him though we think a million times;
Nor quiet the mind by silence, however long we sit.*

...

*How can truth be attained and the veil of falsehood torn?
By submission to the divine order which is preordained.*

De hoofdpunten van zijn leer zijn:

- er is één god voor de gehele schepping; god kan niet worden gekend, maar kan worden ervaren via liefde, godsdienstig leven, devotie en contemplatie
- alle mensen, ongeacht ras, sekse, kaste of overtuiging, zijn voor god gelijk
- geen priester-hiërarchie, mannen en vrouwen kunnen voorgaan in het gebed en ceremoniën leiden, geen pelgrimages, geen verheerlijking van de doden, geen mausolea, geen grafstenen voor de doden
- reïncarnatie en karma geven ieder mens een eigen verantwoordelijkheid
- uiteindelijk doel is opgaan in het goddelijke (*waheguru*).

Theosofen onder de lezers zullen verrast opkijken, want theosofie biedt ons immers overeenkomstige denkbeelden.

Goeroe Nanak geeft zijn volgelingen drie leefregels:

1. houd God steeds bewust in je gedachten; mediteer op zijn naam (*naam japna*)
2. verdien je brood op een eerlijke manier; juist leven, juiste arbeid, niet gokken, niet bedelen (*kirt karni*)
3. wees vrijgevig; deel je bezit met de behoeftigen (*vand chakna*).

Tien goeroes zetten de traditie van Goeroe Nanak voort

Na de dood van Goeroe Nanak volgt één van zijn volgelingen, Angad, hem op als tweede goeroe. Zoals zo vaak in de geschiedenis ontstaat direct een splitsing omdat zijn zoon, Shri Chand, een andere weg inslaat. Onder zijn leiding ontstaan de *Udasi's*, ook wel *Nanakputra's* (zonen van Nanak) genoemd, een groep bedelmonniken die een ascetisch leven leidt. Hun filosofie komt sterk overeen met de Aida-Vedanta leer van Shankara en de Shaiva leer.

Ze blijven verbonden met de sikhs, hebben een eigen tempel in Amritsar, maar worden grotendeels als hindoes gezien.

Goeroe Angad zet het werk van Goeroe Nanak op vreedzame wijze voort. De vele liederen en lessen van zijn voorganger verzamelt en bundelt hij in de *Grantha Sahib*, het heilige boek van de sikhs. Na hem hebben de elkaar opvolgende goeroes doorgewerkt aan het vervolmaken van de *Grantha Sahib*.

De contacten met de moslimoverheersers zijn in die tijd afwisselend vriendschappelijk dan wel vijandig. In 1577 schenkt Akbar de Grote een stuk grond in Amritsar aan de vierde goeroe Ram Das, waarna de vijfde goeroe Arjunmal met de bouw van de grote, alom bekende, sikhtempel begint. Na deze positieve periode volgt een zeer negatieve periode vol moord en doodslag. De opkomst van het sikhisme is bestaande religies en heersers een doorn in het oog; er wordt hard tegen hen opgetreden. De vredelievende, samenbindende boodschap van Goeroe Nanak blijkt in deze ambiance steeds minder houdbaar. De sikhs moeten zich verweren om hun geloof te kunnen behouden. Noodgedwongen voert de tiende goeroe, Goeroe Govind (1666-1708), strenge hervormingen door en scheidt de sikhs definitief af van andere religies. Hij voert de nectar-ceremonie (Pahul) in, waarbij een sikh plechtig belooft zich aan de leefregels en principes van zijn geloof te houden. Iedere man of vrouw, ongeacht de leeftijd, kan zich laten inwijden, waarna hij/zij een volwaardig lid van de sikhgemeenschap wordt. Vrouwen krijgen bij die gelegenheid de naam Kaur (prinses). De mannen krijgen de naam Singh (leeuw), dragen een tulband en houden vast aan de vijf K's:

- *kesh*: lang, ongeknipt haar (in tegenstelling tot hindoes die het hoofd scheren)
- *kangha*: een kammetje om het haar onder de tulband op de plaats te houden
- *kirpan*: een klein krom zwaard
- *kara*: een stalen armband om de rechterpols
- *kachera*: een korte broek, in plaats van een lange jurk zoals bij hindoes gebruikelijk (handiger in de strijd).

Vanaf 1699 komt besluitvorming binnen de sikhgemeenschap in handen van de ingewijden (de *Khalsa*). De positie van de levende goeroes wordt vervangen door het heilige boek de *Grantha Sahib*, dat op de sterfdag van Goeroe Govind (7 oktober 1708) officieel wordt uitgeroepen tot 'elfde goeroe'. Goeroe Govind, de tiende goeroe, is daarmee de laatste levende goeroe.

Streven naar vrede en onafhankelijkheid

Lange tijd wordt het de sikhs niet gegund om in vrede te leven en hun geloof uit te dragen. Hun grote tempel in Amritsar (*Gurudwara Harmandir Sahib*) wordt diverse malen verwoest en geplunderd, zowel door hindoe- als door moslimheersers. Het keizerrijk van de sikhs (1799-1849) dat na veel strijd tot stand komt biedt soelaas, totdat de Britse overheersers bij hun verovering van India keizer Maharaja Duleep Singh (1838-1893) verbannen. Het keizerrijk van de sikhs verdwijnt daarmee voorgoed van de kaart. Na die periode hebben veel sikhs India verlaten en zich over de wereld verspreid. Tijdens de Britse overheersing in India was het voor hen eenvoudig om binnen het grote Britse rijk werk te vinden. Velen vonden werk in Oost-Afrika, Europa (met name in het Verenigd Koninkrijk), Shanghai, Australië, Nieuw-Zeeland en de U.S.A., waar zij nu ingezetenen zijn. Honderdduizenden sikhs werden soldaat in het Brits-Indische leger. In de Eerste en Tweede Wereldoorlog vochten sikhs aan de zijde van de geallieerden, waarbij tienduizenden op het

slagveld stierven. Ook in Nederland hebben zich sikhs gevestigd. Zij komen regelmatig bijeen in de acht sikhtempels (gurudwara's) verspreid door het land.

Een eigen land verwerven blijft een droom voor veel sikhs, met name voor hen die buiten India wonen. Ze noemen dit land Khalistan. Deze droom lijkt haalbaar, maar wordt in 1947 bij de onafhankelijkheid van India wreed verstoord, als blijkt dat de grens tussen India en Pakistan dwars door hun gedroomde land wordt getrokken. Alle in Pakistan woonachtige sikhs worden gedwongen om huis en haard te verlaten. Onvermoeibaar blijven de sikhs zich beijveren voor een eigen staat. In 1980 lijkt de weg daarheen vrij, na overeenstemming met de Indiase regering en de ondertekening van een National Council of Khalistan. Postzegels en bankbiljetten worden gedrukt ... maar het lukt uiteindelijk niet om op vreedzame wijze tot een eigen staat te komen, met als triest dieptepunt de moord op Indira Gandhi in 1984. Heden ten dage blijft de Khalistan Movement (voornamelijk gesteund door expats) op vreedzame wijze streven naar een eigen staat in Noord India.

Diversiteit in geloofsbeleving

Ondanks de diaspora houden sikhs overal ter wereld vast aan hun tradities en overtuigingen. Sikhs trouwen bijna altijd onderling. Huwelijk en gezinsleven zijn belangrijk. Daarnaast dient men actief deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Iedere sikh die zijn geloof serieus neemt en bereid is ernaar te leven (en ervoor te sterven), laat zich inwijden of 'dopen'.

Soms gebeurt dit pas op latere leeftijd omdat de leefregels niet eenvoudig te combineren zijn met werk en gezinsleven. Zoals het heilige boek de *Grantha Sahib* ook teksten bevat van hindoe- en moslimheiligen, zo ook wordt binnen de sikhgemeenschap vrijheid geboden aan diversiteit. Buiten de eerdergenoemde udasi's (ascetische bedelmonniken) kennen de sikhs andere stromingen die afwijken van de reguliere religieuze beleving:

- Nihangs of Alkali: orthodoxe strijders, te vergelijken met de Samurai of Shaolin. Ze kleden zich traditioneel in het blauw, in navolging van Shiva, dragen hoge met ijzer versterkte tulbanden en stalen puntschoenen. Nihangs zijn zeer bedreven in het gebruik van wapens. Tijdens festivals verzamelen duizenden nihangs zich in Anandpur ('The holy city of bliss' in de Punjab) en tonen hun martiale vaardigheden.
- Sewa Panthis, oftewel 'het pad (panth) van onbaatzuchtige dienstbaarheid (sewa)'. Deze filantropische groepering werd opgericht ten tijde van de negende goeroe Tegh Bahadur (1621-1675). Het zijn pacifisten (behalve als het erom gaat de dharma te verdedigen!). Ze leven in gemeenschappen, gekleed in het wit. Vlees eten, alcohol en verdovende middelen zijn verboden.
- Nirmalas, (nirma = vlekkeloos) zijn celibataire rondtrekkende predikers of intellectuelen. Deze groep is gesticht door de tiende goeroe Govind Singh (1666-1708). Ze aanvaardden de tien goeroes en het heilige boek *Grantha Sahib*, maar hun spirituele en filosofische studie richt zich vooral op klassieke vedische filosofie. Veel van hen weigeren de vijf K's (wat hun positie binnen de sikhgemeenschap niet vereenvoudigt).

- 3HO Sikh Dharma Beweging, de witte sikhs van de Healthy Happy Holy Organisation. Deze beweging werd in 1969 in Los Angeles opgericht door Harbhajan Singh Khalsa Yogi, ook Yogi Bhajan genoemd. Het betreft een wereldwijde New Age-achtige beweging die traditioneel sikh geloof combineert met (kundalini)yoga. Ook niet-sikhs zijn bij 3HO welkom. In 1975 woonden zo'n 20.000 Amerikanen in honderd 3HO-ashrams; recentelijk is dit aantal afgenomen. Opmerkelijk is dat 3HO weigert mee te doen aan het streven naar een eigen land (Khalistan), wat hen min of meer buiten de sikh-gemeenschap plaatst.

Een antwoord op de in de inleiding gestelde vraag

Voor mij is het antwoord duidelijk: sikhisme is een authentieke zelfstandige religie. De oorspronkelijke boodschap van Goeroe Nanak is springlevend binnen de groeiende sikhgemeenschap. Nog steeds wordt de nadruk gelegd op devotie, een eigen relatie met God, toewijding, juist leven en mantra-zingen. Sikhs zijn onderling verbonden door hun inspirerende stichter, een eigen geschiedenis, een uniek heilig boek, een prachtig tempelcomplex in Amritsar, eigen leefregels, een specifieke initiatie, veelkleurige festivals verbonden met de tien goeroes, een eigen vlag en een eigen droom. Het feit dat onwetende buitenstaanders hen een combinatie van hindoeïsme en islam noemen betreuren zij zeer. Er wordt duidelijk afstand genomen van islamitische gebruiken als vasten, besnijdenis en bidden op een kleedje. Ook hindoeïtradities als het kastensysteem, het dragen van de 'thread' en baden in de Ganges worden afgewezen. De positie van vrouwen en minderheden toont aan dat sprake is van een moderne religie. Anderzijds zijn veel wijsheden uit *De Stem van de Stilte* van H.P. Blavatsky, het *Achtvoudig Pad van de Boeddha* en de *Yoga Sutra's van Patanjali* terug te vinden in het sikhisme. In die zin zou men sikhisme ook een klassieke godsdienst kunnen noemen. De volgende uitspraak van mevrouw Blavatsky werpt licht op deze discrepantie:

... Maar ik moet u zeggen dat in het laatste kwart van iedere honderd jaar door die 'Meesters' over wie ik u heb gesproken, een poging wordt gedaan om de geestelijke vooruitgang van de mensheid op een duidelijke en bepaalde wijze te stimuleren. Tegen het einde van iedere eeuw zult u steeds een uitstroming of opleving van geestelijke krachten - of van mystiek, zo u wilt - zien plaatsvinden. Een of meer personen verschijnen in de wereld als hun tussenpersoon ... (De Sleutel tot de Theosofie, bladzijde 285).

Deze gedachtegang volgend zouden we kunnen stellen dat Goeroe Nanak (1469-1539) - evenals bijvoorbeeld Mohammed (571-632), Shankaracharya (788-820), Tsongkhapa (1357-1419) en Inayat Khan (1882-1927) - gezonden is om de geestelijke vooruitgang van de mensheid te stimuleren en oude waarheden een nieuwe vorm te geven. Op een passend moment creëerde hij een nieuwe eigentijdse religie, geworteld in de aloude eeuwige wijsheid.

***Leven in waarheid,
waar de leringen van
H.P.Blavatsky en Krishnamurti
elkaar vinden***

Ali Ritsema

Ali Ritsema was jarenlang de voorzitter van de Theosofische Vereniging in Nederland.

Op de Krishnamurti studiedagen 2014 met als thema *Het pad naar de Waarheid* gaf zij onderstaande lezing.

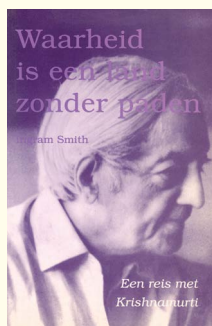
Dit artikel is gebaseerd op mijn bijdrage aan een studiedag, op 10 mei 2014 gehouden in Naarden, die werd georganiseerd door het Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) en het Informatiecentrum Krishnamurti Bilthoven (IKB). Het dag-thema was *Leven in Waarheid*. Het is niet verwonderlijk dat door deze twee organisaties juist voor dit thema werd gekozen want het begrip 'waarheid' is, hoewel de benaderingen verschillen, evenzeer een centraal onderwerp in theosofie als in de leringen van Krishnamurti. We merken vaak niet dat we vast komen te zitten in de benadering die onze voorkeur heeft, en zien dan de waarde van andere benaderingen over het hoofd. Het was daarom mijn bedoeling met deze bijdrage de raakvlakken te laten zien tussen theosofie en Krishnamurti wat het zoeken naar en leven in waarheid betreft. Beide benaderingen, net als zoveel andere benaderingen, kunnen ons helpen om tot een begripen van 'binnenuit' te komen, en dat is tenslotte de bedoeling van onze studies.

In 1889 schreef H.P. Blavatsky (HPB) in het artikel *The New Cycle, Collected Writings* (CW) XI, bladzijde 33, dat een toon is aangeslagen die nog niet eerder is gehoord door de mensheid van dit tijdperk; en dat een nieuw idee wordt onthuld dankzij de evolutionaire krachten. Dit idee, zegt zij, is anders dan alles wat in de negentiende eeuw is voortgebracht; het is echter identiek met de gedachte die de overheersende toon is geweest en het sleutelwoord is van elke eeuw, en dan wel speciaal van de afgelopen eeuw, namelijk absolute vrijheid van denken voor de mensheid. Ook stelt HPB in een ander artikel (CW VIII, bladzijde 174) dat er een grote verandering zal komen in de mentale constitutie van de mensheid, en dat psychologen in de nabije toekomst nogal wat extra werk te doen zullen krijgen.

In 1929 – slechts dertig jaar na het artikel van HPB – begint Krishnamurti zijn specifieke werk en waar hij grote nadruk op legt is met name vrijheid van het denken en het ontwikkelen van een andere kwaliteit van denken. Hij is bij uitstek in staat het ingewikkelde web van het denken als het ware te ontrafelen.

Iedereen die geïnteresseerd is in theosofie wordt dan ook niet alleen gestimuleerd door de benadering van HPB, maar wordt ook aangespoord door Krishnamurti's streven om tot vrijheid van denken te komen. De leringen, doorgegeven door HPB en Krishnamurti, sluiten mijns inziens naadloos op elkaar aan en in dit artikel heb ik ze als het ware naast elkaar gelegd.

'Waarheid' komt in de Theosophical Society (TS) duidelijk tot uitdrukking in het zegel *Satyân Nâ'sti Paro Dharma*, dat niet alleen vertaald kan worden als 'Geen godsdienst boven waarheid' maar ook als 'Waarheid gaat elke lering te boven'. Dit zegel is als het ware de blauwdruk van de Theosophical Society (Adyar), de TS: dit is waar de TS voor staat, en de doeleinden en principes kunnen alleen worden gezien en bestudeerd met dit in het achterhoofd.

Krishnamurti's grote impact op de wereld zou je kunnen samenvatten met zijn gedenkwaardige woorden *Waarheid is een land zonder paden* waarmee hij in 1929 afstand deed van alles waarop hij vastgepind dreigde te worden. Deze woorden zijn de kern, de essentie, van zijn lering.

Zowel theosofische leringen als die van Krishnamurti wijzen de mens erop dat elke lering en elk pad een blokkade kan worden in de zoektocht naar waarheid. Immers, waarheid IS en gaat het conceptuele denken te boven.

Binnen 'waarheid IS' kan onderscheid gemaakt worden tussen absolute waarheid en relatieve waarheid. HPB stelt dat *in een wereld die zo eindig en geconditioneerd is als de mens zelf, er geen ruimte is voor absolute waarheid over welk onderwerp dan ook. Maar, voegt zij eraan toe, er zijn relatieve waarheden en daar moeten we naar vermogen het beste van maken. Er zijn in elk tijdperk wijze mensen geweest die tot het absolute zijn gekomen, maar toch slechts relatieve waarheden konden onderwijzen. Tot nu toe heeft niemand, geboren uit een sterfelijke vrouw in ons ras* [NB 'ras' staat voor het ontwikkelingsstadium van bewustzijn] *de hele en uiteindelijke waarheid aan iemand anders doorgegeven, en kon dat ook niet want ieder van ons moet de (voor hem/haar) uiteindelijke kennis in zichzelf vinden. Aangezien er geen twee denkvermogens absoluut gelijk kunnen zijn, moet eenieder de allerhoogste verlichting door eigen streven ontvangen, in overeenstemming met zijn capaciteiten, en niet door menselijk licht. De grootste levende adept kan slechts zoveel van de universele waarheid onthullen als het denkvermogen, waarop hij het wil inprenten, in zich op kan nemen en niet méér* (CW IX, bladzijde 31). In feite wordt hier door HPB gesteld dat, pas als de verbinding van manas met buddhi definitief tot stand is gekomen, dan ook het goddelijk licht van atma het denken verlicht.

In CW XI, bladzijde 451 stelt zij: *Ideeën over het oneindige en het absolute liggen niet binnen de capaciteiten van ons brein, en kunnen dat ook niet. Zij kunnen slechts correct weerspiegeld worden door ons spiritueel bewustzijn*, dat wil zeggen door een denkvermogen dat verlicht wordt door buddhi.

Krishnamurti is zich hiervan bewust. Als hij in augustus 1922 besluit om regelmatig te gaan mediteren, zegt hij over het belang van buddhi: *'Sinds 3 augustus mediteerde ik regelmatig elke ochtend ongeveer dertig minuten. Ik kon me tot mijn verbazing uiterst gemakkelijk concentreren, en binnen een paar dagen begon ik duidelijk te zien waar ik had gefaald en waar ik nog faalde. Onmiddellijk begon ik bewust de verkeerde zaken die ik in de afgelopen jaren vergaard had te vernietigen. Met dezelfde vastberadenheid zette ik mij ertoe manieren en wegen te vinden om mijn doel te bereiken. Ten eerste realiseerde ik me dat ik al mijn andere lichamen in harmonie moest brengen met het buddhische gebied [het bewustzijnsniveau dat onmiddellijk buiten het gebied van het denken ligt] en om deze harmonieuze combinatie tot stand te brengen moest ik erachter komen wat mijn ego op het buddhische gebied wilde. Om de verschillende lichamen te harmoniseren moest ik ze met dezelfde snelheid laten vibreren als het buddhische, en om dit te doen moest ik ontdekken wat het vitale belang van het buddhische was. Met een gemak dat me nogal verbaasde vond ik dat het voornaamste belang op dat hoge gebied bestond uit het dienen van de Heer Maitreya en de Meesters. Met dat idee helder in mijn fysieke denken moest ik de andere lichamen richten en beheersen om hetzelfde te denken als op het verheven en spirituele gebied (aanhaling gebruikt door Aryel Sanat in Het innerlijke leven van Krishnamurti, UTVN, bladzijde 110).*

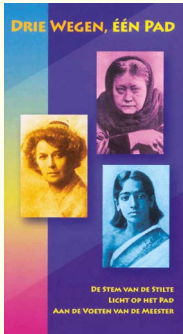
Personal Dasein and Eternal Wisdom
Aryel Sanat

Voor Krishnamurti is dit het begin van een belangrijke fase in zijn transformatieproces.

Door dit te doen volgt Krishnamurti het advies op van Meester Koot Hoomi: *Stabiliseer en verruim jezelf en streef ernaar het denken en het brein ondergeschikt te maken aan het innerlijke ware Zelf. Wees tolerant ten aanzien van verschillen in inzicht en methode, want in ieder van ons schuilt gewoonlijk ergens binnenin een stukje waarheid, ook al is zij vaak zozeer verwrongen dat je haar niet meer kunt herkennen. Zoek naar dat nietigste glimpje licht te midden van de Styx-achtige duisternis van ieder onwetend denkvermogen, want door het te herkennen en te koesteren kun je misschien een jongere broeder helpen (Het innerlijke leven van Krishnamurti, bladzijde 85/86).*

Hetzelfde advies wordt, weliswaar in andere bewoordingen, gegeven in de brief van de Maha Chohan: *Wij moeten ons allemaal bevrijden van ons eigen Ego, het misleidende schijnbare zelf, om ons ware zelf te herkennen in een transcendentaal goddelijk leven (Mahatma Letters chronologische versie, Appendix II).*

Het misleidende schijnbare zelf kan getransformeerd worden in ons ware Zelf door meditatie en kennis, waarnaar door HPB wordt verwezen in *De Geheime Leer*, deel I, als een tweede *innerlijke* geboorte, voetnoot bladzijde 4.

Om tot zo'n tweede innerlijke geboorte te komen, wordt in de *Stem van de Stilte* het volgende aangeraden: *Zoek naar hem die u geboorte zal geven in de Hal van Wijsheid ... waarin alle schaduwen onbekend zijn en waar het licht van waarheid met onvergankelijke luister straalt.*

In de Hal van Wijsheid gaat het om de leer van het 'hart', en dat wordt ook wel genoemd 'het zegel van waarheid'. Immers, het hart is het centrum van het spirituele bewustzijn, terwijl het brein het centrum van het intellectuele bewustzijn is.

Maar dit spirituele bewustzijn kan niet vanuit een persoonlijkheid geleid worden, en ook kan aan de energie ervan niet eerder richting gegeven worden dan wanneer een volledige vereniging van manas (het denkvermogen) met buddhi tot stand is gekomen (CW XII, bladzijde 695).

In CW IX, bladzijde 34, legt HPB het volgende uit: *Aangezien de fysieke mens, aan alle kanten beperkt en gekluisterd door illusies, de waarheid niet kan bereiken met het licht van zijn aardse percepties, zeggen wij: ontwikkel in jezelf je innerlijke kennis. Voordat de mens tot enige absolute waarheid kan komen moet hij zichzelf kennen, dat wil zeggen de innerlijke waarnemingen die nooit misleiden verwerven. Om de staat te bereiken waarin de mens haar [de absolute waarheid] ziet en waarneemt, moeten we de zintuigen van de uiterlijke stoffelijke mens verlammen.*

Echter, de grote moeilijkheid die overwonnen moet worden is het registreren van de kennis van het Hoger Zelf op het fysieke vlak. Om dit te kunnen moet het fysieke brein volledig blanco worden voor alles behalve het Hoger Bewustzijn. Als het brein aldus een blanco is geworden, kan een indruk van het hart het brein misschien bereiken en bewaard worden (CW XII, bladzijde 696).

Volgens HPB zijn er mannen en vrouwen die hier volledig voor gekwalificeerd zijn, en die er uitsluitend op gericht zijn onder de hoge bescherming van hun goddelijke aard te staan. Haar advies is: Laat ze tenminste de moed hebben het leven te leven en het niet te verbergen voor de ogen van anderen! Niemand zou de opinie van iemand anders als superieur moeten beschouwen aan de stem van z'n eigen geweten. Laat daarom dat geweten, tot z'n hoogste graad ontwikkeld, ons leiden in alle dagelijkse activiteiten van het leven. Wat ons innerlijk leven betreft: laten we onze volledige aandacht concentreren op het ideaal dat we voor ogen hebben en verder kijken, zonder de geringste aandacht te schenken aan de modder op onze voeten ... (CW XI, bladzijde 135).

Deze aarde, o onwetende discipel, is slechts de troosteloze toegang tot de schemering die voorafgaat aan de vallei van het ware licht. ... Deze aarde, discipel, is het dal van smart ... (Stem van de Stilte 18,17).

Krishnamurti vraagt zich af: *Is het mogelijk van alles te leren, van onze smarten en vreugden, zodat ons denken fris wordt en in staat is oneindig veel meer te leren? (Bombay, 20 februari 1957).*

Kan het denken zich ontdoen van alle conditioneringen, zodat het werkelijk en niet slechts in woorden of in theorie of ideologisch, maar werkelijk, totaal, vrij is? (Saanen, juli 1968).

Hij stelt: *Tenzij het denken zich ontdaan heeft van het oude, en leeg is, kan er geen nieuwe impuls zijn* (Bombay, 20 februari 1957).

Ook stelt hij dat het hierbij niet gaat over het verbeteren van jezelf, maar over iets totaal anders, namelijk het opgeven van het zelf.

In Bombay, februari 1954, vraagt hij zich af: *Hoe kan ik in die staat komen? Vervolgens stelt hij: Het bewust, zuiver en eenvoudig keuzeloos gewaar zijn van het feit dat het denken voortdurend in beweging is, en in een constante strijd verwickeld is, maakt dat het lawaai keuzeloos ophoudt. Zuivere intelligentie is de staat van het denken waarin geen keuze aanwezig is, waarin het denken stil is. In die staat van stilte is alleen 'zijn'; dan komt die werkelijkheid, die verbazingwekkende tijdloze creativiteit tot stand.*

De voormalige International President van de TS, Radha Burnier, formuleerde het als volgt: *Als iemand waarlijk begrijpt door zelf te luisteren, te leren, te observeren, dan is er een onbeweeglijk licht en dat is het wat eenieder moet vinden* (maart 1986, in een artikel over Krishnamurti).

HPB zegt het op een andere manier: *Degenen onder jullie die zichzelf zouden willen kennen in de geest van waarheid: leer om alleen te leven zelfs te midden van de samengepakte menigten die je soms omringen. Zoek contact met, en ga verbinding aan met de god binnenin je eigen ziel; schenk alleen aandacht aan de complimenten of de kritiek van die godheid die nooit van je ware zelf te scheiden kan zijn, omdat het werkelijk die god zelf is, namelijk het hoger bewustzijn. Breng zonder uitstel je goede voornemens in de praktijk en laat geen enkele slechts een intentie blijven – terwijl je noch beloning, noch erkenning verwacht voor het goede dat je misschien hebt gedaan. Beloning en erkenning bestaan in jezelf en zijn onafscheidelijk van je, want het is alleen je innerlijk zelf die ze op hun werkelijke waarde kan schatten. Immers, iedereen heeft binnenin zijn innerlijke tabernakel het hoogste gerechtshof – aanklager, verdediging, jury en rechter – wiens vonnis het enige is zonder hoger beroep, aangezien niemand je beter kan kennen dan je jezelf kent, als je eenmaal hebt geleerd dat zelf te beoordelen door het onwankelbare licht van het innerlijke goddelijke: je hogere bewustzijn (CW VII, bladzijde 174).*

Ik sluit dit artikel *Leven in waarheid, waar de leringen van H.P.Blavatsky en Krishnamurti elkaar vinden* af met een aanhaling van Krishnamurti: *Alles wat we kunnen doen is ons bewust zijn van onze eigen begeerten, verlangens, ijdelheden... en er vrij van te zijn, wat betekent vrij zijn van het zelf, van het 'ik'. Dan hoeft je namelijk niet naar waarheid te zoeken; dan komt waarheid naar je toe, omdat het veld er is: een denkvermogen dat stil is, niet gestoord door zijn eigen onrust* (Londen, 16 oktober 1949).

Henry S. Olcott

Uit: *De Boeddhistische Catechismus*, deel 2: *De Dharma of de Leer* (UTVN 2003)

114. *Wat herkende onze Bodhisattva, toen hij Boeddha werd, als oorzaak van het lijden? Zeg het me zo kort mogelijk.*

Onwetendheid (*avidya*).

115. *Kunt u me de remedie hiervoor geven?*

Onwetendheid uitbannen en wijs worden (*prajna*).

116. *Waarom veroorzaakt onwetendheid lijden?*

Omdat het ons laat prijzen wat niet prijzenswaard is, ons laat treuren wanneer we niet zouden moeten treuren, ons als waar laat beschouwen wat onwaar is, zodat we ons leven met waardeloze zaken doorbrengen en verwaarlozen wat in feite het waardevolst is.

117. *En wat is dat dan?*

Het hele geheim van het menselijke bestaan en zijn bestemming kennen, zodat we dit leven en wat ermee in verband staat op de juiste waarde kunnen schatten, zodat onze medemensen en wijzelf in staat worden gesteld het meeste geluk en het minste lijden te ervaren.

118. *Welk licht kan onze onwetendheid doen wegvagen en onze smart laten verdwijnen?*

De kennis van de 'Vier Nobele Waarheden', zoals de Boeddha ze heeft genoemd.

119. *Wat zijn de Vier Nobele Waarheden?*

1. het lijden van het evolutionaire bestaan, dat resulteert in geboorte en dood, leven na leven
2. de oorzaak die dit lijden voortbrengt, namelijk zelfzuchtige begeerte, steeds in hernieuwde vorm, en het bevredigen van jezelf, zonder in staat te zijn dat doel ooit te bereiken
3. de vernietiging van die begeerte, jezelf hiervan te vervreemden
4. de middelen om de vernietiging van die begeerte te kunnen bereiken.

120. *Wat veroorzaakt dat lijden dan?*

Geboorte, verval, ziekte, dood, afgescheiden zijn van zaken waar we van houden, verbonden zijn met zaken waar we afkeer van hebben, het verlangen naar wat niet behaald kan worden.

121. *Verschillen deze ervaringen per individu?*

Ja, maar alle mensen lijden er in zekere mate aan.

Foto's van de conventie in Adyar

In gesprek met Rob van Vloten

Inleiding: Het idee om met enkele oudere leden van de Theosofische Vereniging in Nederland (TVN) gesprekken te gaan voeren ontstond naar aanleiding van het decembernummer van *Theosofia* 2017 waarin een artikel stond van Jan Kruisheer, landelijk voorzitter tussen 1933 en 1945. Over zijn persoon is weinig gepubliceerd; er was zelfs geen portret van hem in het archief! De foto werd uiteindelijk vanuit de archieven van de Theosophical Society Adyar (TS) in de Verenigde Staten toegestuurd, vanuit het privé album van Clara M. Codd.

Het eerste interview in deze serie vond plaats met Rob van Vloten, die sinds het eind van de jaren vijftig van de vorige eeuw enorm actief is geweest op ons Internationaal Theosofisch Centrum (ITC) in Naarden.

De eerste herinneringen

Rob werd 1923 in Heerlen geboren, in een gezin zonder specifieke spirituele belangstelling. De eerste aanleiding voor hem om zich met levensvragen bezig te gaan houden was de vraag die hij zichzelf stelde tijdens de tweede wereldoorlog: waarom toch al die ellende? Deze vraag maakte werkelijk iets bij hem los. Rob studeerde in Delft en werd na de oorlog eerst lid van een antroposofische studentengroep, en later van het Theosofische Studenten Centrum Delft (TSCD). Daar kwam hij onder andere Miel Barbas, Roel Heijboer en Frits Niemöller tegen. Deze groep kreeg les van Dick van Buren Schele en van anderen, evenals van de bovenvermelde Jan Kruisheer. Na zijn terugkomst uit Zuid-Afrika, waar hij tussen 1944 en 1946 voorzitter was, heeft Jan Kruisheer nog vele jaren lezingen gegeven in Nederland: hij had dan als basis voor zijn lezingen stapeltjes met briefjes voor zich liggen, en de studenten waren verrukt over hem.

Toen Rob in 1949 lid wilde worden van de TVN wilde zijn familie wel eerst weten of dit geen sekte was. De gesprekken met theosofen verliepen klaarblijkelijk goed: Rob werd lid en kreeg van zijn ouders ter gelegenheid daarvan een zilveren servetring. Wat hem aansprak waren de thema's karma en reïncarnatie, en daarna vooral ook de leringen van Krishnamurti.

Relatie met het Internationaal Theosofisch Centrum

In de periode na de oorlog wilden veel leden van de TVN naar Adyar. Dick van Buren Schele zei toen echter in de TSCD dat men zich onvoldoende bewust was van het feit dat er in Nederland óók een Internationaal Theosofisch Centrum is, één van de drie in de wereld. De studenten groep is vervolgens veel in Naarden geweest, heeft vaak gekampeerd bij wat nu 'het atelier' wordt genoemd. Daar kwam Rob Professor J.E. van der Stok tegen (zie het juninummer van *Theosofia* 2017), die een grote indruk op hem maakte. In de jaren vijftig woonde ook Mary van Eeghen Boissevain bij het centrum (op Meentweg 13). Met haar had Rob een goede relatie: ze noemde hem haar 'zeuntje'.

NB Mary van Eeghen heeft het landgoed van het ITC in 1925 aan de TS geschonken. Rob reed haar vaak in haar rolstoel heen en weer naar de Vrij Katholieke Kerk in de oude Besant Hall, en gebruikte regelmatig de maaltijden met haar.

Een spiritueel thuis

Zoals vermeld, was Rob altijd heel actief op het ITC. Hij was penningmeester tussen 1961 en 1965, kort nadat het oude Arundale guesthouse werd gebouwd. Na afloop was er nog zestig cent in kas... Rob heeft op het ITC ook vele jaren op 'het grote huis', St. Michaels House, gewoond en was tussen 1992 en 1998 vicevoorzitter. Samen met Tràn-Thi-Kim-Diêu, de toenmalige voorzitter, vormde hij een goed team. Het ITC was de plek waar hij zich thuis voelde. Als mooiste bijeenkomst noemt hij de inzegening van zijn huwelijk met Mercedes op het ITC, begin jaren vijftig. Rob woont overigens nu in een verzorgingshuis in Laren, waar hij graag bezoek ontvangt! Zijn telefoonnummer is 035-626 86 33.

Inspirerende contacten

Gevraagd naar personen die hem het meest hebben geïnspireerd noemt hij alle Internationale Presidenten van de TS die hij op het ITC heeft ontmoet, van Jinarajadasa tot Radha Burnier: allemaal heel bijzondere mensen. Spontaan kwam ook de naam van John Coats naar voren, de zesde Internationale President: een opmerkelijke keus, omdat John minder dan zijn voorganger Sri Ram en zijn opvolger Radha Burnier als 'spiritueel leider' wordt ervaren. Toch is dit ook begrijpelijk, want John Coats was een zeer opgewekt en warm mens die veel vrienden maakte. Hij was sterk betrokken bij de uitdagingen van die tijd en stimuleerde het werk van de Jong Theosofen. Daarnaast noemde Rob Rohit Mehta die destijds eveneens grote invloed had op het werk van de Jong Theosofen.

Ten slotte noemde Rob, vanzelfsprekend voor iedereen die hem een beetje kent, Krishnamurti als zijn grote inspirator. Vanaf 1962, het moment dat Krishnamurti in Saanen, Zwitserland, begon te spreken, waren Rob en zijn vrouw Mercedes daarbij aanwezig: ze zijn vijftientig jaar heen en weer gerezen naar Zwitserland. Het boek *The Years of Awakening*, over de eerste jaren van Krishnamurti tot 1929, is in dit opzicht voor hem een belangrijk boek. Hij roept leden van de TVN dan ook op om het werk van Krishnamurti actief te blijven steunen.

Arend Heijbroek

Bestuurstafel

Van de bestuurstafel – maart 2018

31 december 2017 begon de 142^e internationale conventie van de Theosophical Society (Adyar). Het thema was *From Teachings to Insight: the Altruistic Heart* (van leringen naar inzicht: het altruïstische hart). President Tim Boyd opende de conventie met de volgende woorden: *Normaliter beschouwt men het zogenaamde Gouden Tijdperk als een tijdsperiode, steeds óf in het verre verleden, óf in de verre toekomst.*

*Maar wanneer men het op de juiste wijze beschouwt als een staat van bewustzijn, is het steeds in het nu aanwezig. Zo gezien merken we dat het een proces van ontplooiing vereist – van ideeën tot ervaring, van leringen tot inzicht, van in zichzelf gekeerd zijn tot het **altruïstische, liefdevolle hart**. Op ieder moment is ons bewustzijnsorgaan wat we ‘hart’ noemen onbegrensd in zijn vermogen om te begrijpen en zich te verbinden.*

[. . .]. *Mogen zij, die de belichaming zijn van onsterfelijke liefde onze vereniging, die opgericht is om een kanaal voor hun werk te zijn, zegenen met hun hulp en leiding. Mogen zij haar inspireren met hun wijsheid, haar versterken met hun Kracht, en stimuleren met hun activiteit.*

Na het uitspreken van deze woorden vervolgde Tim zijn betoog.

Elk jaar komen we samen als een internationaal lichaam om ons onze wortels te herinneren, onze onzichtbare, verborgen verbinding met een gemeenschappelijke levengevende bron, en om kracht te putten uit deze herinnering.

*Als we dit zouden beleven als louter reminiscentie, of een innig terugkijken op ‘de goede oude tijd’, dan zouden we de tijd die we hier samen doorbrengen verspillen. Niet alleen zou onze tijd verkwist zijn, maar de grote offers gebracht door hen die ons voorgingen, en die dit heden hebben mogelijk gemaakt, zouden verkleind worden door ons gebrek aan juist begrip ervan. De TS heeft haar drie doelstellingen die haar richting hebben gegeven vanaf het begin, maar de reden voor haar bestaan wordt door H.P. Blavatsky in *De sleutel tot de Theosofie* anders geformuleerd. Zij stelt namelijk dat de TS is gesticht om twee redenen:*

1. *‘om mensen te laten zien dat er zoiets als theosofie bestaat’*
2. *‘de mensen helpen zich hiertoe te verheffen door de studie ervan, en zich de eeuwige waarheden daarin eigen te maken’.*

[. . .] *Wanneer er progressie is van leringen naar inzicht onder de leden van de T.S., zodat zij het goede voorbeeld geven, rechtvaardigt dit haar bestaan. Geen nieuwe keus is nodig om de toenemende opgaven van onze tijd tegemoet te treden. De wijsheidsleringen die destijds aan ons zijn gegeven overstijgen nog steeds ons huidige begripsvermogen. Zoals Albert Schweitzer zei: **‘Het goede voorbeeld** geven is niet alleen het **belangrijkste** om anderen positief te beïnvloeden, het is ook het **enig nodige**’.* Via de website www.ts-adyar.org zijn alle lezingen van het 142^e internationale conventie nog steeds te zien op video.

Bestuurstafel

Wetende dat het voor u misschien moeilijk zal zijn om keuzes te maken, vestigen wij graag uw aandacht op enkele activiteiten in de komende periode.

Op zaterdag 17 maart 2018 vindt de TVN-voorjaarsdag *Emanatie en evolutie* plaats, met Hein van Dongen en Rico Sneller. De voertaal is Nederlands.

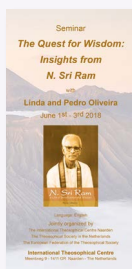
Op zaterdag 19 mei 2018 is de derde Krishnamurti-dag over *Innerlijke transformatie*. Na inleidingen door Peter Jonkers, Arend Heijbroek en Mariël Polman zal Professor P. Krishna van de Krishnamurti Stichting in Varanasi (India) spreken, en de daarna te voeren dialoog inleiden. De voertaal is Engels.

Van vrijdag 1 tot en met zondag 3 juni 2018 zullen Linda en Pedro Oliveira uit Australië het seminar *The Quest for Wisdom: Insights from N. Sri Ram* verzorgen. N. Sri Ram was International President van 1953 tot 1973. Met lezingen, meditatie onderzoek en dialogen zullen de volgende thema's uit zijn boeken belicht worden: *Wijsheid zoeken; Vrij zijn van tegenstellingen; De dood als een vriend; Het lied van het leven*. De voertaal is Engels.

Op zaterdag 30 juni 2018 zal Vicente Hao Chin Jr. enkele hoofdstukken toelichten uit zijn boek *Het proces van zelf-transformatie; Onderzoek van ons hogere potentieel om effectief te leven*. Het thema is *Education, from School Child to World Citizen*. Omdat de kinderen van vandaag onze toekomstige leiders zullen zijn, lijkt het namelijk belangrijk om met een open denkvermogen onderzoek te doen naar universele waarden, de eenheid van leven en broederschap. Vicente Hao Chin Jr. licht praktisch toepasbare methodes toe voor effectieve relaties, assertiviteit, wederzijds respect en vrede, en vertelt hoe deze principes in praktijk worden gebracht op het Golden Link College, een school voor kinderen uit achterstandssituaties in de Filippijnen. De voertaal is Engels.

Van 4 tot 9 augustus 2018 zal in Singapore het 11^e Wereldcongres worden gehouden van onze Theosophical Society (Adyar), met als thema *Consciousness, Contemplation, Commitment: The Future Is Now*.

Zie voor informatie www.ts-adyar.org/content/world-congress-2018

Wim Leys, voorzitter TVN

Adressen Theosofische Vereniging

Secretariaten van loges (l) en centra (c), (b) = met bibliotheek

- Amersfoort (l,b):** Marian van der Pijl, M.Rossaartpad 8, 3813 CV Amersfoort
E-mail: amersfoort@theosofie.nl - 033 480 5653
- Amsterdam (l,b):** Mw. M. Polman - E-mail: logeamsterdamtvn@xs4all.nl
020 420 3030 - Website: amsterdam.theosofie.nl
- Apeldoorn (c):** Mw. M.W. Meek-Mennega, Burg. Tutein Noltheniuslaan 3
7316 BD Apeldoorn - E-mail: apeldoorn@theosofie.nl
055 522 1983 - Website: apeldoorn.theosofie.nl
- Arnhem (l,b):** Bijeenkomsten: Brugstraat 7, 6811 MB Arnhem
Contact: Ineke Vrolijk - E-mail: arnhem@theosofie.nl
026 351 5355 - Website: www.theosofieinarnhem.wordpress.com
- Assen (c):** Mw. B. Kicken, Liniekampen 38, 7873 BT Odoorn
E-mail assen@theosofie.nl - 0591 227920 of 06 2847 9127
Website: www.theosofie-assen.blogspot.nl
- Eindhoven (c):** Dhr. G.J.E.M. van den Boorn, Vier Gemalen 8,
5294 NE Gemonde - E-mail: gboorn@gmail.com - 073 551 0311
- Groningen (l,b):** Marjan Snakenborg, Meulhoek 50, 8381 BD, Vledder
E-mail: m.j.snakenborg@gmail.com - 0521 851812
Website: www.loge-groningen.blogspot.nl
- Den Haag (l,b):** Jaap Trouw, Aronskelkweg 26-C, 2555 GK Den Haag
E-mail: tvdenhaag@gmail.com - 070 397 5071
Website: www.denhaag-theosofie.nl
- Haarlem (c):** Dhr. A Robinson, Rollandstraat 3, 2013 SL Haarlem
023 532 3193
- Leeuwarden (c,b):** Mw. J.H.E. de Grijs-Mulder, Lepeltjesheide 85
8471 WC Wolvega, 0561 614 067
- Naarden (l,b):** Jan Rietdijk, Valkeveenselaan 19, 1411 GT Naarden
E-mail: naarden@theosofie.nl - 035 694 1898
- Nijmegen (c):** Bijeenkomsten: Hatertseveldweg 284 - 6532 XX Nijmegen
Contact: Willy Lammers - E-mail: nijmegen@theosofie.nl
026 445 7205 - Website: www.theosofienijmegen.wordpress.com
- Rotterdam (l,b):** Bijeenkomsten: Proveniersstraat 9B, 3033 CE Rotterdam
Contact: Piet Peters - E-mail: tvrotterdam@versatel.nl
078 613 0003
- Utrecht (l,b):** Bijeenkomsten: Kruisstraat 307, 3581 GK Utrecht
Contact: Ellen Hakkaart - E-mail: secr.logeutrecht@gmail.com
06 2688 4240 - Website: utrecht.theosofie.nl
- Zwolle (l,b):** Bijeenkomsten: Enkstraat 44 - 8012 TX Zwolle
Contact: Mevr. C. Kerksen - E-mail: c.kerssen@online.nl
06 4146 9767

Overige adressen:

- Landelijk voorzitter België:** Sabine van Osta - Geuzenplein 8, B-1000 Brussel
0032 486 631997 - E-mail: president@ts-belgium.be
website: www.ts-belgium.be
- Loge Antwerpen:** Milisstraat 22, B-2018 Antwerpen - 0032 476 879968
- Loge Witte Lotus:** Busken Huetstraat 5, B-2050 Antwerpen
E-mail: info@logewittelotus.be
Website: www.logewittelotus.be
- Tak 'Vrede', Gent:** Sisalstraat 1, B-9000 Gent
Website: www.theosofiegent.be

Secretariaat, Uitgeverij en Theosofische boekhandel Adyar, Bibliotheek

Tolstraat 154
1074 VM Amsterdam
Telefoon 020 6765672
E-mail: info@theosofie.nl
Website: www.theosofie.nl
Facebook:
Theosofische Vereniging in Nederland
Open:
woensdag t/m zaterdag
van 13:00 - 17:00 uur

Hoofdbestuur

Wim Leys (voorzitter)
06 3374 0008
Guido Lamot (vicevoorzitter)
Simone Chandler (secretaris)
Frans Meijer (penningmeester)
Margreet Meek-Mennega (lid)

Lidmaatschap

Contributie € 72,-
(incl. Theosofia)
gezinsleden € 36,-
(zonder Theosofia)

Aanmeldingsformulieren zijn bij het secretariaat verkrijgbaar of via de website.

Betalingen

t.n.v. Theosofische Vereniging in Nederland, Amsterdam
ING - IBAN:
NL31 INGB 0000 1919 10
BIC: INGBNL2A

Internationaal Theosofisch Centrum

Valkeveenselaan 19
1411 GT Naarden
035 694 5121
E-mail:
info@itc-naarden.org
Website:
www.itc-naarden.org

The Theosophical Society (Adyar)

The Theosophical Society (TS) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. De TS heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India, en is actief in zestig landen; de Theosofische Vereniging in Nederland is de Nederlandse afdeling van de TS. Om verwarring met andere theosofische groepen te voorkomen wordt in *Theosofia* achter de officiële naam 'The Theosophical Society' tussen haakjes '(Adyar)' vermeld.

The Theosophical Society (Adyar) bestaat uit studenten die bij iedere religie aangesloten kunnen zijn, of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging onderschrijven (zie achterkant omslag), dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen ongeacht hun religieuze overtuiging, dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen.

Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar waarheid. Zij zijn van mening dat waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen.

Zij zien waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma dat wordt opgelegd door een autoriteit. Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aanname. Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen. Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen. Zij zien elke religie als een uitdrukking van de goddelijke wijsheid. Zij geven er de voorkeur aan om religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om goddelijke wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals waarheid het doel is, is vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden.

Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde.

Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de wetenschap van de geest terug, door de mens te leren de geest te zien als zijn werkelijk zelf, en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan.

Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies door hun verborgen betekenis te ontsluiten en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen, zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de TS bestuderen deze waarheden, en theosofen trachten ernaar te leven.

Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken, is welkom als lid. Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

Foto: Groepsoptreden Social Welfare Centre tijdens de conventie in Adyar.

Doeleinden van The Theosophical Society (Adyar):

Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur.

Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.

Het onderzoeken van onverklaarde natuurwetten en van de vermogens die in de mens latent aanwezig zijn.

Wilt u deze *Theosophia* digitaal bekijken ?

scan de QR code hiernaast

of ga naar

www.theosofie.nl/tijdschrift-t/editie-2018/maart